

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra literární tvorby

Studijní program: Literární tvorba

Studijní obor: Literární tvorba

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Teoretická část

ČASOPIS UNIVERSITA KARLOVA V KONTEXTU OBRODNÉHO PROCESU A PRAŽSKÉHO JARA ROKU 1968

Praktická část

KARTY

Autor: Dominika Machová

Vedoucí práce: PhDr. Eduard Burget, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Michal Jareš, Ph.D.

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne..... Podpis autora:

Poděkování

Děkuji vedoucímu této bakalářské práce PhDr. Eduardu Burgetovi, Ph.D. a konzultantovi Mgr. Michalu Jarešovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vstřícnost.

Díky patří i Ondřeji Neffovi, který mi pomohl doplnit informace o časopisu z první ruky.

Abstrakt

Cílem práce je charakterizovat profil časopisu *Universita Karlova* a popsat, jakou roli sehrál v kontextu pražského jara a počínající normalizace v letech 1968 a 1969. Hlavním předmětem výzkumu je proměna témat, která s postupným uvolňováním politické atmosféry ve druhé polovině šedesátých let pronikala do obsahu časopisu, a jakým způsobem se odstranění cenzurních mechanismů podepsalo na svobodnějším psaní a uvažování o politických a kulturních jevech ve společnosti. Praktická část obsahuje detektivní povídku, která tematicky navazuje na část teoretickou. Přibližuje osud člověka, kterého se tyto roky přímo dotkly.

Klíčová slova (teoretická část)

Pražské jaro, normalizace, časopis *Universita Karlova*, Jaromír Hořec, cenzura

Klíčová slova (praktická část)

Povídka, normalizace, detektiv

Abstract

The aim of this bachelor theses is to characterize the profile of *Universita Karlova* magazine and describe the role it played in the context of the Prague Spring and normalization in 1968 and 1969. The main subject of the research is the transformation of topics that appeared in the magazine thanks to the gradual loosening of the political atmosphere, and how the removal of censorship reflected on the freedom of writing and thinking about political and cultural phenomena in society. The practical part contains a detective story which thematically follows the theoretical part. It describes the fate of a person who was directly affected by these years.

Keywords (theoretical part)

Prague Spring, normalization, *Universita Karlova* magazine, Jaromír Hořec, censorship

Keywords (practical part)

Short story, normalization, detective

Obsah

1.	Úvod.....	7
2.	Časopis v letech 1955–1965	8
2.1.	Začátky časopisu Universita Karlova	8
2.2.	Obsah	8
3.	Časopis od roku 1965	10
3.1.	Jaromír Hořec	10
3.1.1.	Působení v časopise Universita Karlova.....	11
4.	Rok 1968.....	13
4.1.	Universita Karlova.....	13
4.1.1.	Před srpnovou okupací.....	13
4.1.2.	Po srpnu	16
4.2.	Ostatní publikace	18
4.2.1.	Student	18
4.2.2.	Literární listy a Listy.....	20
4.2.3.	Host do domu.....	22
5.	Rok 1969.....	23
5.1.	Poslední vydání a zákaz činnosti	26
6.	Závěr	28
7.	Prameny a literatura	29
8.	Praktická část	33

1. Úvod

Bakalářská práce se zabývá časopisem *Universita Karlova*, který vycházel jako čtrnáctideník studentů a pracovníků pražské univerzity mezi léty 1955 a 1969. Jeho obsah i redakce se během této doby značně proměňovaly – velký podíl na tom měla politická situace v Československu, která do značné míry ovlivňovala i kulturní dění a náladu ve společnosti. Do časopisu v průběhu let jeho vydávání přispívala řada studentů, kteří se později stali významnými osobnostmi českého kulturního života i literatury, například básník Václav Hrabě, publicista Karel Hvižd'ala či politik Petr Pithart. Objevovaly se v něm ale i texty filozofa Jana Patočky nebo třeba spisovatele Josefe Škvoreckého. Od roku 1965 navíc časopis vedl šéfredaktor a básník Jaromír Hořec, který rozšířil redakci, obsah a tím i okruh čtenářů. Pod jeho vedením také stoupl náklad.

Osud časopisu *Universita Karlova* považuji za jednu z klíčových událostí dějin české žurnalistiky. Můžeme na něm vidět, jak nebezpečný může být pro svobodu médií politický režim. Ráda bych svojí prací rozšířila toto důležité téma, o kterém se dle mého názoru nemluví tolik, jak by mělo.

Hlavním cílem práce je charakterizovat profil časopisu, jeho obsah a přispěvatele v době jeho fungování a popsat způsob, jakým se vyslovoval ke kulturním a politickým změnám ve společnosti především v letech 1968 a 1969. Přestože toto periodikum mělo významné místo v prostředí studentů, pro které bylo primárně určeno, sehrálo výraznou roli i v procesu pražského jara.

Ve své práci postupuji metodou sondy a komparativní metodou. Věnovala jsem se například porovnání dřívějších čísel s těmi pozdějšími, která už vznikala pod vedením Jaromíra Hořce. Kromě časopisu *Universita Karlova* zmiňuji pro lepší porozumění kontextu i další periodika, která dotvářela tehdejší mediální scénu.

První kapitola práce se věnuje začátkům časopisu *Universita Karlova*, přesněji době od jeho založení v roce 1955 až do roku 1965. Vývojem od roku 1965, kdy časopis převzal šéfredaktor Jaromír Hořec, se potom zabývám v následující kapitole. Popisuji, jak se obsah a redakce časopisu touto událostí změnily a proč se éře Jaromíra Hořce říká „zlatá“.

Těžiště bakalářské práce tvoří roky 1968 a 1969, během kterých se časopis nejvíce proměňoval a promlouval ke společenskému dění v Československu. Teoretická část práce pak končí podkapitolou o posledním vydání časopisu, kterým se uzavřela jeho činnost.

Praktická část tematicky navazuje na období normalizace v Československu. V detektivní povídce zasazené do tohoto období v Praze přibližuji osud člověka, který

se stal obětí velkých dějin. Hlavní postava – bývalý detektiv – se potýká jak s osobními problémy, tak vnějšími politickými událostmi. Kvůli jeho politickým názorům byl nucen odejít do předčasného důchodu, avšak pro policisty je příliš cenný, a tak ho stále využívají při řešení případů. Pouze díky jeho radám jsou nakonec vždy úspěšní. Děj povídky sleduje jeden z takových případů.

2. Časopis v letech 1955–1965

2.1. Začátky časopisu *Universita Karlova*

Časopis *Universita Karlova* byl první celouniverzitní poválečný časopis. Vycházel od září 1955 do června 1969. Během této doby jednou změnil svůj oficiální název. Do října 1968 vycházel pod názvem *UK – časopis University Karlovy*, poté se přejmenoval na *Akademický časopis UK – Universita Karlova*.¹ Cena jednoho výtisku byla od roku 1955 čtyřicet haléřů. Obsah časopisu se od jeho začátku věnoval tématům téměř výhradně z prostředí školy.

Prvním vedoucím redaktorem byl od Karel Holý. Už od sedmého čísla byl ale místo něj v tiráži uveden historik Karel Pichlík.² Během následujících let se pak vedoucí redaktoři mnohokrát proměnili. Do časopisu běžně přispívalo velké množství studentů Fakulty osvěty a novinářství, kteří to měli dané povinně jako součást výuky.³

2.2. Obsah

Články v časopise se v padesátých letech věnovaly především tématům ze školního prostředí. Oblíbeným předmětem zájmu byla především školní menza, o které se psalo v každém čísle. Například ve třetím čísle prvního ročníku vyšel článek zabývající se otázkou, zda „bude dost knedlíků“. Text obsahoval informace, z kolika kilogramů mouky, housek a dalších ingrediencí se podle normy vaří pro sto strážníků. Autor polemizoval, zda je určené množství dostatečné, zda by se neměla porce knedlíků na jednoho strážníka (jedna porce měla činit 240 gramů) upravit a zrušit poplatek 20 haléřů

¹ Janků 1999.

² Karel Pichlík vystudoval historii na Univerzitě Karlově, kde následně působil i jako odborný asistent. Kvůli svým aktivitám během pražského jara byl po srpnové okupaci pronásledován režimem a na mnoho let mu byla zakázána jakákoliv kvalifikovaná práce. Patřil k první skupině signatářů Charty 77. Ke své profesi se mohl vrátit až po roce 1989. („Karel Pichlík (1928–2001)“.)

³ Neff 2023.

za každý přidaný knedlík navíc.⁴ Další články se také zabývaly stravenkami či jak vůbec systém menzy funguje.

Dále najdeme v každém čísle články o Československém svazu mládeže, především se v nich dočteme, jak probíhaly jeho schůze, konference a další akce. ČSM měl v padesátých letech, ale i později, velký vliv na život studentů a celkově školní prostředí. Šlo o masovou politickou organizaci, kterou řídila komunistická strana. Její vznik roku 1949 znamenal násilné ukončení všech ostatních mládežnických organizací a persekuci jejich představitelů. ČSM tak měl výhradní postavení v tomto prostředí až do roku 1968, kdy se rozpadl a obnovily se některé zakázané spolky (jako Skaut nebo Junák). Po srpnové okupaci byl svaz obnoven, ovšem pod jménem Socialistický svaz mládeže.⁵

Velká část obsahu časopisu byla vyhrazená akcím, které se během školního roku konaly, například plesy a zájezdy studentů do zahraničí – do zemí východního bloku. Takové články byly často umístěné na přední místa časopisu či přímo na titulní stranu, jako například článek s názvem „Byli jsme v Sovětském svazu...“, jehož autorem je doc. RNDr. Jaroslav Hrbáček a který najdeme v sedmém čísle prvního ročníku.

Pokud se v časopise objevily zprávy či jakékoliv jiné informace o politice, šlo vždy zcela výhradně o politiku zemí východního bloku. Podobně to bylo i s výjezdy studentů do zahraničí, kterým časopis pravidelně věnoval sloupek s informacemi, jak se studentům v zahraničí líbilo. Destinacemi ale byly většinou země „spřátelené“ Sovětskému svazu, tedy Čína, Vietnam, Libanon, nebo přímo SSSR.

Mezi další rubriky, které se vyskytují v každém čísle, patří například sport či již zmíněná studentská témata – diskuse o přednáškách, zkouškách a rozmisťování absolventů univerzity.

V šestém čísle prvního neúplného roku, kdy časopis vycházel, se v něm objevila informace o soutěži na novou hlavičku. Časopis totiž přecházel z původního formátu A2 na formát A3, který mu potom zůstal až do konce jeho fungování.⁶

Za zvláštní zmínku stojí akce z roku 1957 – „Soutěž o nejhezčí dívčí úsměv“.⁷ Na stránkách časopisu se objevila ke konci roku informace o této soutěži i s údaji, kam mají soutěžící fotografie zasílat. Tento článek sám o sobě demonstruje, jaký obsah v časopisu *Universita Karlova* vycházel v padesátých letech a jak výrazně se proměnil v letech šedesátých.

⁴ KK 1955, s. 1.

⁵ Matjánko a.

⁶ Redakce UK 1955, s. 6.

⁷ Redakce UK 1957, s. 8.

3. Časopis od roku 1965

Situace ve sdělovacích prostředcích se v šedesátých letech značně uvolnila. „Tisk, rozhlas a televize změnilly od roku 1963 obsah i formu své činnosti. Byly přitažlivější a zabývaly se dosud tabuizovanými tématy jako např. životní styl v západních zemích. Informovaly o veřejném mínění, které bylo často kritické k současnému systému. Proud této kritiky ovlivnil politickou atmosféru a přispěl k oslabení pocitu strachu. Velmi aktivní roli v tomto procesu hráli novináři. Ti požadovali odstranění cenzury zákonem. Na stránkách některých novin a časopisů (Literární noviny, Kulturný život, Tvář či Mladý svět) se množily články, jejichž obsah se lišil od oficiální ideologie. V rozhlase i v televizi přibývalo pořadů, které se stávaly předmětem sporů a zákroků ideologického oddělení ÚV KSČ.“⁸

Roky 1965 až 1969 byly pro časopis *Universita Karlova* klíčové. Během těchto čtyř let můžeme zaznamenat velkou proměnu jak v jeho obsahu, tak redakčním obsazení. Tyto změny, přestože z dnešního pohledu pozitivní, nakonec znamenaly jeho konec.

3.1. Jaromír Hořec

Jaromír Hořec byl básník, publicista a novinář. Narodil se 18. prosince 1921 na tehdejší Podkarpatské Rusi jako Jaromír Halbhuber. V Praze žil od roku 1932. Vystudoval gymnázium, maturoval v roce 1940 a rok na to absolvoval abiturientský kurz při obchodní akademii.

Za druhé světové války pracoval jako dělník a působil v ilegálním hnutí mládeže. V roce 1945 se pak stal jedním ze zakládajících členů deníku *Mladá fronta*. Následujících pět let působil jako jeho šéfredaktor a vedoucí stejnojmenného nakladatelství. V roce 1950 z *Mladé fronty* odešel a na další tři roky se stal redaktorem nakladatelství Mír. Od roku 1953 pak zastával pozici šéfredaktora v časopise *Hlas revoluce*. Tam pracoval až do roku 1965, kdy dostal nabídku stát se odborným asistentem Fakulty osvěty a novinářství UK. Současně s touto funkcí pak vedl časopis *Universita Karlova* až do jeho zákazu v roce 1969.

Vyloučení z KSČ a zánik časopisu způsobily, že v roce 1970 odešel do invalidního důchodu. V roce 1981 strávil půl roku ve vazbě za šíření samizdatové literatury a podvracení republiky.

⁸ Matjanko b.

Roku 1989 svou samizdatovou edici *Česká expedice* přeměnil ve stejnojmenné soukromé nakladatelství. Roku 1991 se vrátil na Univerzitu Karlovu jako docent Fakulty sociálních věd.⁹

3.1.1. Působení v časopise Universita Karlova

Hořec měl k akademické půdě vždy velmi blízko. Do univerzitního světa se znovu vrátil v roce 1965, kdy mu Miroslav Hladký nabídl místo odborného asistenta na Univerzitě Karlově.¹⁰ Hořec v té době pracoval v *Hlasu revoluce*. Hladký byl jeho bývalý kolega z *Mladé fronty*, v roce 1965 působil jako pedagog na Fakultě osvěty a novinářství UK, kde založil a vedl katedru televizní žurnalistiky.¹¹ Hořec nabídku přijal a skončil tak v *Hlase revoluce*. Na univerzitu nastoupil na podzim téhož roku.

Na toto období svého života Hořec později vzpomněl v rozhovoru s Tomášem Libánkem: „Vždycky mě lákala pedagogická činnost, tak jsem nabídku přijal. Ale měl jsem podmínku. Řekl jsem mu, chci redigovat nějaký živý časopis, jinak tu práci nevezmu, nejsem žádný filozof, abych si celou noc cucal prsty nad jedním slovem. Nejvíce jsem toužil po tom, abych mohl dělat noviny. A on mi odpověděl, to je skvělé, my chceme z univerzitního časopisu vyhodit Jana Zelenku.“¹²

Hořec se tak dostal k vedení časopisu *Universita Karlova*. V prvním čísle 12. ročníku tohoto periodika z 30. září se můžeme dočíst vysvětlení, že Zelenka byl pověřen jinými úkoly a časopis dál povede Jaromír Hořec.¹³

Hořec byl přísný a časopis vedl pevnou rukou, jak uvedl i Ondřej Neff.¹⁴ Po jeho příchodu se ale z časopisu stává plnohodnotné médium. Je patrná změna v rubrikách, autorech, ale i ve vizuální úpravě. Časopis se i nadále věnoval studentské a univerzitní problematice, ale pod Hořcovým vedením šel víc do hloubky.

Zatímco v předchozích letech se náklad nedostal přes pět set výtisků, Hořcovi se hned v prvním roce podařilo náklad zvýšit na dva tisíce výtisků na jedno číslo. V roce 1968 už to bylo třicet sedm tisíc výtisků. Na začátku roku 1969 tuto hranici ještě mnohonásobně překročil.¹⁵ Jak ve své studii uvádí Tomáš Libánek, Hořec mluvil o nákladu přes sto tisíc výtisků na jedno číslo, několikrát prý dokonce sto padesát. Pokud by to tak bylo,

⁹ Med, Piorecký.

¹⁰ Libánek 2010, s. 63.

¹¹ Růžička.

¹² Libánek 2010, s. 63.

¹³ Redakce UK 1965, s. 12.

¹⁴ Neff 2023.

¹⁵ Libánek 2010, s. 66.

znamenaloby to, že se časopis *Universita Karlova* na podzim 1968 vyrovnal původnímu nákladu *Literárních listů*. Přesné údaje ale nelze s takovým časovým odstupem ověřit.¹⁶

Rozsah časopisu se rozšířil na šest a později dokonce osm stran. Tisklo se více kratších textů uspořádaných ve vícesloupcový layout (většinou více než čtyři sloupce), tematicky přibyla hlavně kultura a sport. Na úvodní straně se často objevovala poezie od Halase, Hrubína, Seiferta a dalších. Novinkou byly také zahraniční reportáže ze západních zemí.

Pavel Novotný, který se ve své diplomové práci věnuje přímo osobnosti Jaromíra Hořce, jeho příspěvní do časopisu *Universita Karlova* hodnotí takto: „Hořec preferoval dynamický zlom novin, barvy, grafické prvky, malby, karikatury, velké fotografie, netradiční formáty textů, různé rozsahy. Právě takovým vyváženým mixem nejrůznějších stylů se *Universita Karlova* po jeho příchodu stala. To ale neznamená, že by v časopise chyběly obsáhlejší odborné statě, či politicko-filosofické komentáře – právě naopak.“¹⁷

Jedním z Hořcových cílů bylo dostat časopis mezi širší publikum, za hranice univerzity. Dříve výtisky rozšiřovali hlavně studenti, ovšem bylo i možné si ho předplatit. Redakce dále využívala i studentské kolportéry, kterým bylo nabízeno dvacet procent zisku z prodeje.¹⁸ Ve třetím čísle dvanáctého ročníku už ale najdeme i zmínku o tom, že je časopis dostupný na stáncích Poštovní novinové služby. Změnilo se také sídlo redakce. V březnu 1967 se časopis přestěhoval z budovy právnické fakulty na náměstí Curieových do věže ve vnitrobloku univerzitního komplexu v Celetné ulici.¹⁹

Od roku 1964 studoval na Fakultě osvěty a novinářství (později Fakulta sociálních věd a publicistiky) Ondřej Neff, dnes novinář a spisovatel. Na univerzitě byl až do roku 1969, kdy odešel na rok na vojnu. V době srpnové okupace navíc pracoval v rozhlasu. Na toto období svého života vzpomíná následovně: „On to byl v podstatě takový jako plátek na nic a vedl to Jaromír Hořec, což byl pán velmi inteligentní, velmi vzdělaný, osobně extrémně nepříjemný až odpudivý. S ním jednat bylo šílené, to prostě bylo na pár facek. Takže se do toho nikomu moc nechtělo.“ Dodává ale, že kolem roku 1968 „to vzalo obrátky“ a bylo zajímavé do časopisu přispívat.²⁰

¹⁶ Libánek 2010, s. 67.

¹⁷ Novotný 2011, s. 47.

¹⁸ Libánek 2010, s. 67.

¹⁹ Tamtéž, s. 67.

²⁰ Neff 2023.

4. Rok 1968

V roce 1968 už se v časopise plně projevovaly změny v politice a ve společnosti. Volnější poměry šedesátých let se projeví i v prostředí vysokoškolském. Až do roku 1966 platil v Československu zákon o vysokých školách, který umožňoval státu a straně ovlivňovat jejich chod. Díky uvolněnějším poměrům ale jeho novela v roce 1966 dala univerzitám volnější ruku nad svým řízením. Mohly schvalovat vlastní statut a volit bez zásahu své funkcionáře.²¹ Důsledkem nového zákona se rozšířily i vědecké, kulturní a politické aktivity škol, konkrétně na Karlově univerzitě se v této době konalo několik průlomových konferencí, ve studentském prostředí se proslavily majálesy.

Na Filosofické fakultě v únoru 1968 vzniklo několik komisí, při čemž nejsledovanější byla komise rehabilitační, jejímž úkolem bylo znovu otevřít a prověřit případy vyloučených studentů po únorovém převratu v roce 1948 a při třídních prověrkách v letech 1958 a 1959. Díky tomu se na fakultu začali vracet některé osobnosti, mezi nimi například profesor Václav Černý.²²

Přelomová událost roku 1968 – srpnová invaze okupačních vojsk – postupně znamenala likvidaci médií a lidí, kteří s ní nesouhlasili a odmítli se přizpůsobit novým poměrům. Jako první přišel na řadu celostátní studentský časopis *Student*, ale podobný osud neminul ani *Universitu Karlovu*.

4.1. Universita Karlova

Články v časopise *Universita Karlova* tematicky sledovaly politické události. Když porovnáme tento obsah s tím, co vycházel před deseti lety, je těžko uvěřitelné, že se jedná o stejné periodikum. Texty o školní menze a nejhezčím úsměvu nahradily politické reportáže a rozhovory, zprávy o změnách v KSČ a komentáře významných osobností české kultury. Přestože se časopis více aktivizoval a čtenáře informoval o pražském jaru a následné okupaci, některé události také přehlížel nebo se k nim vyjadřoval až zpětně.

4.1.1. Před srpnovou okupací

Hned z kraje roku se na titulní straně objevil text šéfredaktora k československému podzimu. „Československý podzim roku 1967 bude mít ve vývoji tohoto desetiletí své pevné místo. [...] Jestliže lednový závěr delšího jednání řešil osobní změny ve vedoucím

²¹ Jareš 2004, s. 8.

²² Tamtéž, s. 12.

orgánu komunistické strany a jestliže se zaměřil pohled u nás i ve světě především k tomuto aspektu, pak i to mohlo odvést zřetel od hlavní problematiky. Ta se vedle osobní změny týká především některých zcela základních otázek naší společnosti, jejího současného stavu a kritické analýzy i dalšího vývoje.²³

Ve vedlejším sloupku pak najdeme zprávu „K současným událostem“²⁴. Píše o zasedání Vědecké rady Univerzity Karlovy, jehož závěrem bylo podpora zasedání ÚV KSČ na začátku ledna, na kterém se strana dohodla, že na postu prvního tajemníka Antonína Novotného nahradí Alexander Dubček. Zmiňuje ale také demonstraci na Strahově 31. října 1967. Akce s heslem „Chceme světlo, více světla“, na které studenti protestovali proti výpadkům elektřiny, se stala jednou z předzvěstí pražského jara. Veřejná bezpečnost proti akci brutálně zasáhla a mnozí studenti byli zraněni nebo nuceni odejít ze studia. „Vědecká rada University Karlovy považuje dále za svou povinnost vyslovit svůj zásadní nesouhlas s postupem orgánů ministerstva vnitra v závěru nedávné strahovské demonstrace. Vyslovuje nespokojenost s tím, že nebyla veřejnost dosud informována o tom, jaké důsledky byly vyvozeny proti pracovníkům odpovědným za tento brutální zásah.“ Nutno upozornit, že reakce přišla v časopise se značným zpožděním, v době, kdy vedení zodpovědné za zásah bylo vyměněné.

„Prostor pro svobodu slova“ – článek z titulní strany 6. března – si všímá veřejného vystoupení vedoucího úseku periodického tisku Ústřední publikační správy v Praze Karla Štefka. Jak autor textu Hořec uvádí, bylo velmi neobvyklé, aby veřejní činitelé a úředníci vysvětlovali svá rozhodnutí. Štefek tak učinil v dopise, který zveřejnila *Kulturní tvorba*. Mluví v něm o instituci ÚPS a jejích cílech, kterými je podle něj hlavně „hájit státní, hospodářské nebo služební tajemství a chránit zájmy společnosti“. Hořec sice oceňuje, že Štefek vystoupil veřejně – svým jménem – k tomuto tématu, ale tak úplně s ním nesouhlasí – konkrétně s činností celého úřadu.²⁵

Za povšimnutí stojí také text s názvem „Pro skutečnou demokracii“ z 20. března. Pod ním jsou podepsáni Hořec spolu s Ivanem Hanouskem. Jde o text, ve kterém shrnují události od začátku roku 1968 (tedy ledna, února a března) na akademické půdě Karlovy univerzity, které – předvídají autoři – „budou jednou téma pro historickou diplomní práci“. Popisují do detailu lednové plénum ÚV KSČ, odstoupení fakulního výboru ČSM na konci

²³ Hořec 1968a, s. 1.

²⁴ „K současným událostem“ 1968, s. 1.

²⁵ Hořec 1968b, s. 1–2.

února, díky čemuž se mohla víc realizovat Akademická rada studentů. Připomínají také řadu rezolucí a prohlášení, která vzešla z četných studentských shromáždění.²⁶

Rozhovor Jaromíra Hořce s ministrem vnitra Josefem Kudrnou je také příkladem textu, který by ještě o několik let dříve nebylo možné publikovat. Hořec se ministra ptá například na zásahy bezpečnostních složek proti studentům – s poměrně jasným kritickým tónem. Zásadní je tedy už to, že Kudrna vůbec s rozhovorem souhlasil. Jeho odpovědi jsou do značné míry očekávané. „Kdyby byly noviny objektivní, napsaly by, že také studenti nadávali příslušníkům bezpečnosti,“ odpovídá na dotaz, co říká na hrubé urážení studentů. „Je třeba kritizovat, ale na obě strany, aby to nebylo jednostranné. Vždyť chyby jsou nejen u nás,“ zní potom odpověď na otázku, zda by neměl revidovat svůj postoj ke studentským majálesům.²⁷ V následujícím čísle potom Hořec otiskl svůj rozhovor s Ludvíkem Svobodou, kterého se ptá například na napětí mezi vedením komunistické strany a spisovatelskou obcí.²⁸

V květnu se v časopise objevil článek s titulkem „Je možná druhá strana?“, ve kterém se několik osobností vyjadřuje k problematice jedné politické strany. František Šamalík píše: „Ovšem základní problém je: skutečná demokracie musí připustit možnost existence více politických útvarů a tedy konkurenci, jak ve sféře světového názoru, tak i ve sféře politických koncepcí a programů.“ Alexander Kliment pak pokládá za nutné, aby se toto téma otevřeně probíralo. Nelze podle něj ale očekávat, že by s návrhem na založení další strany přišla sama KSČ, musí vzejít ze skutečné společenské potřeby.²⁹

V neposlední řadě bychom měli zmínit i otevřený dopis vedoucímu oddělení ÚV KSČ Václavu Prchlíkovi, který mu redakce poslala 6. března 1968. „Vážený soudruhu, obracíme se na Vás se žádostí, abyste laskavě odpověděl naší redakci na některé otázky, týkající se nedávných strahovských událostí.“ Redakce uvádí, že dodnes (tedy 16. května) nedostala od Prchlíka odpověď, vzhledem k četným dotazům čtenářů ale nepovažuje události za uzavřené, a proto se rozhodla dopis otisknout. Je vidět, že si časopis troufal zajít stále dál, a nebál se přímo konfrontovat politiky a veřejné osobnosti s tématy, které považoval za důležité a problematické.³⁰ V podobném duchu se snažil pokračovat i po srpnové okupaci, ale postupné „utahování oprátky“ se na něm přece jen nakonec podepsalo.

²⁶ Hanousek, Hořec 1968, s. 4.

²⁷ Hořec 1968c, s. 5.

²⁸ Hořec 1968d, s. 1.

²⁹ „Je možná druhá strana?“ 1968, s. 1.

³⁰ „Otevřený dopis V. Prchlíkovi“ 1968, s. 4.

Poslední číslo školního roku vyšlo 24. června. Redakce časopisu se se svými čtenáři před prázdninami rozloučila optimisticky. „Máme za sebou rok, kdy se nám všem podařily dobré věci. My v našem časopise jsme vyhráli boj s cenzurou, která nám konečně přestala zabavovat články. Zvýšili jsme náklad z 5000 výtisků na pětinasobek, rozšířili jsme rozsah a snažili jsme se psát tak, abychom se po vyjití čísla za to nemuseli stydět.“³¹ Další číslo mělo vyjít 20. září. Srpnové události, které ale redakce nemohla očekávat, plány časopisu překazily.

4.1.2. Po srpnu

Po událostech 21. srpna nějakou dobu trvalo, než se politická moc vzpamatovala a dala do pohybu proces normalizace. U časopisu *Universita Karlova* to trvalo téměř rok.

První poprázdňinové číslo vyšlo až 8. října 1968, tedy víc než měsíc po invazi vojsk Varšavské smlouvy na území Československa. Redakce, stejně jako vedení univerzity, odsoudila intervenci okupantů a přihlásila se k událostem pražského jara.³² Časopis od tohoto prvního říjnového čísla vystupoval proti nedemokratickým opatřením, která se v okupované zemi zaváděla. Již od předešlého roku bylo v tiráži časopisu uvedeno: „Dáváme autorům volnost vyjádřit jejich myšlenky, i když jsou rozdílné od mínění redakce.“³³ Tím dal Hořec prostor osobnostem s různými názory, a v tomto duchu hodlal pokračovat i po invazi. „Redakce se přimkla ke studentskému hnutí, vyjadřovala názory univerzity, inteligence i širších vrstev společnosti.“³⁴

Podpisem „moskevského protokolu“ z 26. srpna 1968 se vláda mimo jiné zavázala k ovládnutí sdělovacích prostředků a již o dva dny později přijala usnesení č. 292 o mimořádných opatřeních ke kontrole prostředků hromadných informací. Národní shromáždění potom přijalo 13. září zákon č. 127 o mimořádných opatřeních ke kontrole sdělovacích prostředků a při předsednictvu vlády byl zřízen Úřad pro tisk a informace.³⁵ Mnoho tiskovin tomuto opětovnému zavedení cenzury vzdorovalo, což vedlo k velkým personálním obměnám v redakcích nebo dokonce k jejich úplnému zrušení, jaký byl za necelý rok případ i časopisu *Universita Karlova*.

³¹ Redakce UK 1968a, s. 4.

³² Redakce UK 1968b, s. 1.

³³ Redakce UK 1968c, s. 6.

³⁴ Libánek 2010, s. 79.

³⁵ Felcman 2000, s. 404–425.

Jelikož časopis vycházel pod záštitou univerzity, dařilo se mu cenzurní překážky obcházet lépe a déle než jiným periodikům. Díky tomu byl také víc žádaný, čímž opět stoupl i náklad. Obliba časopisu navíc přesáhla i hlavní město.³⁶

V listopadu vyhlásili studenti na protest proti posrpnovému vývoji třídní stávkou. Jedním z těch, kteří se stávky zúčastnili a přispěli do časopisu reportáží o ní byl Ondřej Neff. Ten se stávky přímo zúčastnil, byl v tu dobu členem studentského výboru. „To víte, to my jsme furt nějak stávkovali,“ vzpomíná.³⁷ Ve své reportáži popisuje průběh a atmosféru listopadové akce a jaký byl vlastně její význam do budoucna. „Studenti se rozhodli prokázat činem, že jsou politickou silou, s níž je třeba počítat. To, co se stalo, je veliký mezník.“³⁸ V následující dvojstraně pak dopodrobna situaci na různých školách popisuje Jaroslav Hořejší. „Snad nikdo neví, kdo poprvé řekl slovo stávka. Faktem je, že jej většina přijala za vlastní. 14. listopadu bylo studentům předloženo 10 bodů k diskusi. Většina fakult se okamžitě připojila.“³⁹ Těchto „deset bodů pro svobodu“ bylo zveřejněno v předchozím čísle, jejich autorem byl Jaroslav Hořec. Mezi požadavky se objevil například požadavek na zachování shromažďovací a spolčovací svobodu, zaručení svobody vědeckého bádání, literárního a kulturního projevu a svoboda výjezdu za hranice. Dále Hořec požadoval, aby zavedení cenzury v hromadných sdělovacích prostředcích dočasné a netrvalo déle než půl roku.⁴⁰

O stávce byly v časopisu zveřejněny i další reportáže, konkrétně Ivana Hanouska „Šli s námi“⁴¹ a Jiřího Trubače „Studenti opět promluvili“⁴². Do stávky se zapojili kromě studentů i další občané a podniky, nicméně akce byla neúspěšná a studenti postupně začali rezignovat.

Studentskou stávkou navíc sledovala velmi pozorně StB. Ve své „Denní informaci“ z 19. listopadu na třech stranách popisuje průběh akcí a jak budou pokračovat dál. „Příprava a průběh těchto akcí je centrálně organizován a veškeré pokyny jsou zřejmě celostátně respektovány.“⁴³ Dále jsou v informaci StB uvedené detailní údaje o místech, kde jsou vylepené plakáty, s kým studenti jednájí a například jaké další závody a společnosti se do stávky připojí.

³⁶ Libánek 2010, s. 80.

³⁷ Neff 2023.

³⁸ Neff 1968, s. 4.

³⁹ Hořejší 1968, s. 1.

⁴⁰ Hořec 1968e, s. 1 a 6.

⁴¹ Hanousek 1968, s. 7.

⁴² Trubač 1969, s. 7.

⁴³ Ústav pro studium totalitních režimů 1968.

V posledním předvánočním dvojčísle, které vyšlo 18. prosince, vyjádřil Hořec v článku „Co vlastně chceme“ obavu o osud vnitřní svobody lidí. „Není toho mnoho, co chceme. Dalo by se dokonce říci, že se lišíme od jiných právě tím, že jsme až příliš skromní ve svých požadavcích. Situace nás donutila přemýšlet o maximálních a minimálních hranicích,“ píše v úvodu textu. Hořec napsal, že nástup konzervativců a dogmatiků během podzimu 1968 byl přirozený. Určitou naději ale viděl v tom, že jejich útok dle něj nevyšel.⁴⁴ „O to jde – aby se to neopakovalo v žádné obměně nebo převleku. Aby opět ve jménu velkého pokřiveného dogmatu nelikvidovali jeho vyznavači to, co ještě zbylo. Není toho mnoho, co chceme.“⁴⁵

4.2. Ostatní publikace

4.2.1. Student

Událostem pražského jara se věnovala i další periodika. Nejblíže k časopisu *Universita Karlova* měl týdeník *Student*, který vycházel od roku 1965 jako celostátní studentský časopis. Právě ten byl jedním z prvních důležitých listů, které byly po srpnu zakázány.⁴⁶

Už vznik tohoto časopisu doprovázel dlouhý schvalovací proces, jeho vydávání musely schválit mnohé stranické organizace a oddělení, právě proto, že šlo o oficiální publikaci pod ČSM. Nakonec se ho ale podařilo prosadit a jeho vznik posvětil i prezident Antonín Novotný.⁴⁷ Účel časopisu byl jasný, především měl benefitovat komunistické straně a šířit její propagandu. „Předpokládalo se, že se na stránkách časopisu bude představovat činnost vysokoškolské rady, jednotlivých vysokoškolských svazáckých organizací a v neposlední řadě činnost samotných studentů. Hlavní cíl, který měl ovšem zůstat veřejnosti utajen, byl ovlivňovat myšlení a morálně politický profil studentů a mít vše pod kontrolou.“⁴⁸ Postupně se ale ze *Studenta* stal politicky aktivní časopis s odvážným obsahem. Jeho náklad postupně vystoupal až na šedesát tisíc výtisků na jedno číslo.⁴⁹ Pro porovnání, *Student* v roce 1968 stál 1 korunu československou, zatímco *Universita Karlova* 70 haléřů.

Nejvýraznějšími osobnostmi *Studenta* v roce 1968 byla dvojice Petr Feldstein a Tomáš Pěkný. Ti byli dokonce od 15. května 1968 uvedeni jako „vedoucí redakce“, respektive

⁴⁴ Hořec 1968f, s. 1.

⁴⁵ Tamtéž, s. 10.

⁴⁶ Neff 2023.

⁴⁷ „Vychází kniha o legendárním časopisu Student“ 2019, s. 12.

⁴⁸ Libánek 2007, s. 24–25.

⁴⁹ „Vychází kniha o legendárním časopisu Student“ 2019, s. 12.

jeho zástupci. Oficiálním šéfredaktorem ale byl Alexej Kusák, jak bylo uvedeno v tiráži časopisu. Feldstein se sice nikdy nedočkal oficiálního jmenování šéfredaktorem, prakticky ale tuto funkci zastával (zvláště pak po 21. srpnu, kdy Kusák odešel do exilu a okupační vydání *Studenta* zůstalo na Feldsteinovi).

Hned v prvním čísle roku 1968 otevřel časopis téma justičních omylů, kterých se režim dopouštěl, a na dotaz čtenáře nechal odpovídat tehdejšího ministra spravedlnosti Aloise Neumanna.⁵⁰ Celkově se časopis často se svými texty vracel k událostem padesátých let. Nebyl ale jediný, toto temné období československých dějin právě během uvolnění poměrů v šedesátých letech pokrývalo více publikací.⁵¹

Podobně jako *Universita Karlova* se i *Student* vyjadřoval k strahovským událostem, zveřejnil dokonce rozhovor se studentem, který byl při zásahu bezpečnostních složek zraněn.⁵² Dále se celkově vyjadřoval k roli KSČ v zemi a polemikám o demokracii.

Časopis za svou politickou angažovanost často schytával kritiku, jak přiznal i sám Petr Feldstein v rozhovoru s Libánkem. „Tak kritice jsme byli vystaveni po celou dobu, co *Student* vycházel. Jako studentský časopis nás často kritizovali za to, že preferujeme vysokou politiku a že jsme se až příliš zahleděli do minulosti, že ventilujeme padesátý léta, místo abychom reflektovali ten studentský život.“⁵³ Přímou se vyslovil také proti svému vydavateli (Československému svazu mládeže). „Být nadále orgánem současného ÚV ČSM a být přitom časopisem studentů je absurdní. Uvědomujeme si také, že najít vydavatele bude nesmírně obtížné. Uvědomujeme si, že tímto postojem je ohrožena i samotná existence časopisu. Nemáme však na vybranou. Díky politice ČSM byl časopis poškozován a jeho pověst tím nesmírně trpěla,“⁵⁴ stálo v prohlášení redakce, které bylo otisknuto na titulní straně v desátém čísle. Tím se postavil na odpor příslušným oddělením ÚV KSČ. V důsledku těchto sporů se nakonec novým vydavatelem stala Mladá fronta.

Poslední oficiální číslo *Studenta* vyšlo přesně 21. srpna 1968. Hned druhý den vyšlo okupační číslo *Studenta*, které vydala pětice zbylých redaktorů. Celkem bylo okupačních vydání pět. Příspěvky v nich byly anonymní a celé číslo mělo podobu velkého letáku.

První okupační číslo obsahovalo vzhledem k tomu, v jaké rychlosti bylo připraveno, pouze dva články. První s názvem „Všem občanům, generální prokuratuře“ požadoval trestní stíhání těch, „kteří v nejtěžších a nejtragičtějších chvílích českého a slovenského

⁵⁰ *Student* 1968, s. 8.

⁵¹ Časopis Reportér se například proslavil svými texty o procesech s Miladou Horákovou a Heliodorem Píkou.

⁵² Kárl 1968, s. 3.

⁵³ Libánek 2007, s. 121.

⁵⁴ „K situaci mezi vysokoškolskou mládeží“ 1968, s. 5.

národa zradili svou vlast“, kteří zradili KSČ, spolupracovali proti legální vládě, prezidentovi a Národnímu shromáždění. Na občany apeloval, aby oznamovali všechny případy kolaborace. „Pryč s okupanty, smrt kolaborantům,“ stálo v závěru.⁵⁵ Druhý článek je adresován „všem studentům světa.“⁵⁶

Student (tak jako mnoho jiných publikací) vyzýval občany k pasivnímu odporu, varoval před zbytečným krveprolitím,⁵⁷ požadoval neutralitu Československa. Úplně naposled si občané mohli *Studenta* přečíst 27. srpna, den poté, co byl československým vedením podepsán moskevský protokol. Proti němu se redakce ostře vyhradila, odsoudila jeho podepsání s tím, že „zástupci Československé socialistické republiky na jednáních v Moskvě plně kapitulovali před brutální silou okupantů“⁵⁸. Následně se redakce rozhodla, že vzhledem k politické situaci dál s časopisem pokračovat nebude, a 31. srpna to oznámila *Mladé frontě*.⁵⁹

4.2.2. Literární listy a Listy

Literární listy vycházely od 1. března 1968, poté jako *Listy* od 7. listopadu 1968 do 15. května 1969. Byly jedním z nejrozšířenějších kulturních periodik.

V souvislosti s obsahem *Literárních listů* bychom měli zmínit i zánik jejich předchůdce – *Literárních novin*, které vycházely od roku 1927 s několika přestávkami až do roku 1967.⁶⁰ *Literární noviny* odrážely politickou a kulturní atmosféru, v 50. letech to byl „nejrudější, nejbolševičtější komunistický plátek“, ale postupně v 60. letech staly vůdčím médiem obrody a měly vliv na uvolňování poměrů a liberalizaci společnosti.⁶¹ V roce 1967 se po sérii sporů s cenzurními orgány ústřední výbor KSČ rozhodl, že kvůli „nepřízřivososti“ budou *Literární noviny* převedeny ze Svazu československých spisovatelů pod ministerstvo kultury a informací. S novým vydavatelem ještě nějakou dobu fungovaly, šéfredaktorem byl Jan Zelenka (který vedl *Universitu Karlovu* před příchodem Jaromíra Hořce). V únoru 1968 se jim změnil název na *Kulturní noviny*, za dva měsíce ale úplně zanikly.⁶² Zabavení časopisu se nelíbilo jak bývalé redakci, tak zbytku kulturní

⁵⁵ „Všem občanům, generální prokuratuře“ 1968, s. 1.

⁵⁶ „Všem studentům světa“ 1968, s. 1.

⁵⁷ „Stalin žije!“ 1968, s. 1.

⁵⁸ „Buď budeme žít svobodně nebo žít nebudeme“ 1968, s. 1.

⁵⁹ Libánek 2007, s. 162.

⁶⁰ Šmídtová 2007, s. 31–32.

⁶¹ Neff 2023.

⁶² Dokoupil.

společnosti. Šlo o událost, ke které se vyjadřovaly mnohá další periodika a organizace (viz například *Host do domu*, o kterém je další kapitola).

Šéfredaktorem *Literárních listů*, které pod svou záštitou vydával spisovatelský svaz, byl nejprve Dušan Hamšík, od května až do jejich zastavení pak Milan Jungmann. Hned první číslo vyšlo v nákladu kolem 120 tisíc výtisků⁶³ – toho dosáhl časopis *Universita Karlova* až ke svému konci v roce 1969, kdy už plno jeho „konkurenčních“ periodik, včetně *Studenta* a *Listů*, nevycházelo. „*Listy* pokračovaly v tradici a nadále se věnovaly tématům, která trápily společnost, s novou razancí se pustily také do tématu reform, demokratizace, obrody KSČ i celé společnosti. Otevřenost, s níž témata zpracovávaly, v kombinaci s již legendární pověstí redakce, způsobila strmý nárůst poptávky po časopise.“⁶⁴ A tak v červnu už časopis běžně tisknul až 300 tisíc kusů na jedno číslo.⁶⁵

Literární listy se vyjadřovaly ke svobodě slova už od začátku, i když spíš nepřímou – zveřejňovaly hlavně projevy z IV. sjezdu spisovatelů.⁶⁶ Svaz československých spisovatelů později prostřednictvím tohoto periodika představil zásady nového tiskového zákona, jak je schválil ústřední výbor svazu, shrnuté do čtyř bodů. Měla se změnit registrační povinnost všech periodik v pouhý evidenční princip, navrženo bylo i předběžné zrušení cenzury a rozšíření práva vydávání tak, aby mohly periodika vydávat i jiné organizace než ty stranické.⁶⁷ Některé další články ale naznačovaly, že cenzura se netýká pouze tisku a literatury, a že tedy nestačí pouze změna tiskového zákona.

„V době okupace zůstala redakce *Literární listů* narozdíl od ostatních periodik neobsazena. Z bezpečnostních důvodů však působila v náhradních prostorách – v místnostech neznámé agentury na Václavském náměstí, ale také v redakci Divadelních novin ve Veleslavínově ulici. Zde také připravili redaktoři šest letákových vydání, které obsahovaly výzvy, provolání, komentáře i verše odsuzující okupaci i činnost kolaborantů. Poslední leták z 28. srpna přinesl prohlášení, v němž se konstatuje, že redakce bude vydávat časopis „jen tehdy, bude-li moci dále pracovat v souladu se svým přesvědčením a svědomím.“⁶⁸ Svaz toto prohlášení vyslyšel a nechal si zaregistrovat nový titul – *Listy*. Ten vyšel poprvé v listopadu, a přestože se časopis sám zapřísáhl, že nebude mít tak politický obsah jako *Literární listy*⁶⁹, bylo z něj cítit zklamání z posrpnového politického

⁶³ Feldstein, Pěkný 1968, s. 1, 3.

⁶⁴ Šmídtová 2007, s. 32.

⁶⁵ Jungmann 1999, s. 278.

⁶⁶ Liehm 1968, s. 11.

⁶⁷ Ústřední výbor SČSS 1968, s. 12.

⁶⁸ Šmídtová 2007, s. 32.

⁶⁹ Jungmann 1968, s. 1.

vývoje. Václav Havel v něm zveřejnil oznámení o nalezení odposlouchávacího zařízení u něj v bytě. V lednu 1969 pak bylo jedno číslo věnované Janu Palachovi.

Listy nakonec skončily v podobném čase jako *Universita Karlova* – 15. května 1969 byli zástupci časopisu i svazu spisovatelů pozváni na Český úřad pro tisk a informace, kde je obvinili z šíření protisovětských nálad a nevhodné kritiky vnitropolitické situace.⁷⁰ *Listy* tedy byly zakázány.

4.2.3. Host do domu

Časopis *Host do domu*, který dostal název podle sbírky básní Jiřího Wolкера, vycházel už od roku 1954 jako „měsíčník pro literaturu, umění a kritiku“, jak stálo v podtitulku. Jeho vydavatelem byla brněnská pobočka Svazu československých spisovatelů. Mezi jeho první přispěvateli byl například Milan Uhde, Ludvík Kundera či Jan Skácel, prvním šéfredaktorem se stal Bohumír Macák. *Host do domu* je dalším z periodik, která byla na počátku normalizace zakázaná. Ze všech časopisů uvedených v této práci na něj ale přišla řada jako poslední, Rozhodnutí Českého úřadu pro tisk a informace k této věci je datováno 30. dubna 1970.⁷¹

V kritickém období pražského jara a normalizace byl šéfredaktorem tohoto časopisu Jan Skácel. Ten byl dlouhodobě proti politizaci obsahu a trval na tom, že má jít čistě o literární měsíčník.⁷² Mezi ním a zbytkem redakce v tomto panovala neshoda, nesouhlasil ani s pozdějším přechodem na čtrnáctideník. Skácel chtěl v červnu 1968 dokonce v časopise skončit, nakonec vzal demisi zpět. Stejně tak v roce 1969 nakonec místo úplného odchodu zůstal v čele redakční rady.

Texty *Hosta do domu* se nevyjadřovaly přímo ke změně tiskového zákona, zrušení cenzury ani demokratizaci politických poměrů. Přesto byla z obsahu cítit velmi zřetelně obhajoba svobody slova. Odrážela se a byla nejvíc vidět právě v boji za *Literární noviny*. Výrazná v tomto ohledu byla rubrika Jedna věta pro Hosta, ve které měli obeslané osobnosti jednou větou popřát k patnáctému ročníku časopisu. „Hana Bělohradská se ve své jedné větě zamýšlela nad tím, proč se ve školách učí psaní, když se i spisovatelům občas stane, že nemají týdeník, do kterého by mohli psát. Lubomír Petr si posteskl, že *Host do domu* je to jediné, co zbylo, a Štěpán Vlašín v únorovém čísle přál *Hostu*, aby – až jednou dozraje jeho čas – nebylo po ruce žádné ministerstvo kultury, které by jej

⁷⁰ Jungmann 1999, s. 334.

⁷¹ Šmídtová 2007, s. 78.

⁷² Uhde 2006, s. 16.

převzalo.⁷³ Stejně tak se časopis kriticky vyjadřoval k vydáním „zabavených“ *Literárních novin* pod vedením Jana Zelenky.

Za zmínku stojí útvar Trialog, který se v *Hostu do domu* objevoval. Šlo konkrétně o besedu tří a více účastníků na nějaké téma, na kterou navazovaly glosy a další poznámky. Tyto diskuze se často vyslovovaly k aktuálním politickým záležitostem. „Ústy účastníků Trialogu o vědě, umění a publicistice si spisovatelé také osobovali právo vyjadřovat se k věcem veřejným, považovali to za jakousi samozřejmost, ne-li přímo nutnost. Toto své právo navíc bránili proti všemu, co jim v jeho uplatňování překáželo.“⁷⁴ Významným se stal také Trialog o roce 1945, který i v roce 1968 působil více provokativně, než bylo nejspíše zpočátku zamýšleno.⁷⁵

5. Rok 1969

První vydání *University Karlovy* z roku 1969 bylo označené číslem osm a vyšlo 7. ledna. Jaromír Hořec ho otevřel svým článkem „Kompromis a naděje“, ve kterém opět hovoří o událostech posledních měsíců a apeluje na čtenáře, aby nezapomněli na naději, která se spolu s pražským jarem zrodila. „Právě před rokem vyvrcholila krize české a slovenské společnosti, až dotud násilně potlačovaná, konfliktem ve vedení hlavní politické strany. Po únoru 1948 prohlásil vůdce této strany, že se komunisté nebudou moci už nikdy vymlouvat na nic jiného než sami na sebe, protože moc je v jejich rukou. Na podzim roku 1967 se snažili noví předáci svrhnout odpovědnost za neblahý stav společnosti na západní ideologickou diversi, činnost vlastní inteligence, přílišnou toleranci a liberalizaci. Všichni z těch, kteří se stali později mluvčími obrodného procesu, ještě v září hlasovali pro vyloučení spisovatelů a nevystoupili proti represím dogmaticko-byrokratického systému.“⁷⁶

16. ledna celou společností otřásl upálení studenta historie a politické ekonomie Jana Palacha v horní části Václavského náměstí. „Samozřejmě že ten časopis se hodně exponoval kolem Palacha, já si vzpomínám, že jsem se u toho docela motal, protože jsem byl ve studentském výboru,“⁷⁷ popisuje Ondřej Neff.

⁷³ Šmídtová 2007, s. 79.

⁷⁴ Tamtéž, s. 84.

⁷⁵ Tamtéž, s. 90.

⁷⁶ Hořec 1969, s. 1.

⁷⁷ Neff 2023.

Deváté číslo časopisu z 22. ledna tak mělo hlavní téma jasné. Jeho titulní stranu otevřel článek Jana Kavana o Janu Palachovi „Jen činy odpoví“.⁷⁸ Přestože šlo o naprosto nečekanou událost, podařilo se časopisu zareagovat velmi rychle. Hořec dokázal celou redakci zorganizovat a o dva dny později, tedy 24. ledna, vyšlo dokonce speciální vydání časopisu *Universita Karlova* věnované Palachovi. V rozhovorech Tomáše Libánka s Ivanem Hanousekem a Jaromírem Hořcem oba uvedli, že se toto speciální vydání stalo nejčtenějšími novinami a zároveň vyšlo v zatím největším nákladu, co kdy časopis měl.⁷⁹ Mělo celkem čtyři stran, šlo tedy o plnohodnotné číslo (ne o „zkrácený leták“, jako například speciální okupační vydání časopisu *Student*). Následovalo jej druhé speciální vydání z 6. února – tedy už po smrti Jana Palacha – které mělo stran osm. Článků do obou speciálů byl dokonce nadbytek a Hořec si mohl vybírat. „Já jsem tenkrát Hořcovi tam nesl nějaký článkuček okolo Palacha a on mě svým typicky nevlídným způsobem vyhodil, že už toho tam má spoustu a ať si to strčím za klobouk, ten svůj text. Už nevím, jestli to tam vyšlo, ale bylo to v tom týdnu kolem Palachova sebeupálení, jak on umíral a byly ty všelijaký shromáždění studentský.“⁸⁰

Redakce otiskla dopis Jana Palacha, ve kterém svůj čin vysvětluje⁸¹, i dopisy rektora univerzity Oldřicha Starého – první, který napsal Palachovi do nemocnice, a druhý, který už adresoval jeho mamince a vyjadřoval v něm upřímnou soustrast.⁸²

Následovalo již řádné jedenácté číslo z 19. února. Časopis pokračoval v kritice posrpnových poměrů a vyjadřoval se k nastupující normalizaci. „Na místě je nyní spíše zamyslet se nad sliby o novinářské solidaritě, které jsme si dali na podzimním aktivu pražských novinářů. Skončil čas krásných předsevzetí, nadešel čas praktické prověrky. Vyjdeme z ní čestně?“ napsal Ivan Hanousek v textu o sdělovacích prostředcích a jejich roli v politických událostech.⁸³ Kritizuje v něm mimo jiné i snahu nahradit část redaktorů a hlasatelku Kamilu Moučkovou⁸⁴ v Československé televizi.

V březnu se v časopise objevila rubrika s názvem „Alexander Dubček odpovídá UK“. Redakce v ní uvádí, že „základní abeceda dnešního politika“ by měla být taková, že

⁷⁸ Kavan 1969, s. 1.

⁷⁹ Libánek 2010, s. 81.

⁸⁰ Neff 2023.

⁸¹ Palach 1969, s. 3.

⁸² Starý 1969, s. 1.

⁸³ Hanousek 1969, s. 3.

⁸⁴ Kamila Moučková byla první televizní moderátorkou zpráv v Evropě. Během pražského jara a okupace se zapojila do protiokupačního vysílání. 21. srpna vysílala až do poslední chvíle, ze studia ji nakonec museli vyvést ozbrojení sovětsí vojáci. Od té doby se ji normalizační politici snažili z televize odstranit, nakonec byla odvolána vládním dekretem 17. dubna 1970. („Kamila Moučková“.)

konkrétně odpovídá na konkrétní otázky lidí. Dubček v dopise redakci odpověděl na dotazy ohledně jeho projevu v Bratislavě na konci předchozího roku. Konkrétně se to týkalo jeho výroku, že „pro obranu demokracie použije případně i nedemokratická opatření“. Dubček napsal, že podle něj k demokracii patří i její obrana. „Tedy byt' by šlo o tvrdší, jak jsem řekl, zdánlivě nedemokratické opatření, musí jít o opatření opírající se o zákon, a jejich ostří by mělo být namířeno proti těm, kdož socialistickou demokracii, zákonnost atd. narušují.“⁸⁵

V roce 1969 ještě nebyl oficiálně zakázán studentský majáles, a tak se na mnohých místech v republice konal, vzpomíná Ondřej Neff. „Mám ve vzpomínce, že ještě v šedesátém devátém roce ty majáles byly, a že tenkrát ještě to číslo *University Karlovy* vyšlo. Já jsem ještě byl student, tak jsme ho kolportovali v ulicích, a takový slogan byl: „Universita Karlova, jediné noviny bez měkkých znaků“. Jako z ruštiny že jo, v ruštině jsou tvrdé a měkké znaky. Tak to byl takový reklamní slogan té University Karlovy, že to je jediný časopis bez měkkých znaků.“⁸⁶

Cenzurní tlak na časopis nicméně pořád sílil. Z Hořcovi pozůstalosti, ve které nechal i přípravné obtahy všech vydání z první poloviny roku 1969, je zřejmé, že sám šéfredaktor často škrtal a upravoval texty tak, aby nevzbuzovaly přílišnou pozornost. Například v červnovém devatenáctém čísle byl úplně vypuštěn komentář s názvem „Politika omlazuje. Už se zase někteří staří politici vracejí do padesátých let“.⁸⁷

Hořcovo již dříve podlomené zdraví se postupně zhoršovalo. Podle znaleckého posudku z oboru psychiatrie, na který se odkazuje ve své studii Tomáš Libánek, se u něj začaly objevovat vážné psychické potíže, kvůli kterým nakonec od 15. května dostal pracovní neschopenku.⁸⁸ Až do poslední chvíle se ale poctivě věnoval časopisu, do kterého přispíval vlastní poezií. Ještě v květnu pak v časopise vycházely texty od uznávaných autorů, například Josefa Škvoreckého, Jana Patočky, Jana Blahoslava Čapka, Miroslava Šimka a Jiřího Grossmanna, dokonce rozhovor s Václavem Havlem. Otiskl také například úryvky textů F. X. Šaldy nebo závěr Máje.

Už 4. dubna 1969 se ale sešel sekretariát ÚV KSČ a o týden později předsednictvo ústředního výboru. Tématem jednání byla opatření proti některým novinářům, kteří byli zároveň členy strany. Výslednými návrhy se měla zabývat komise pro stranická šetření. Podle „Závěrečné zprávy o výsledku šetření s některými komunisty – publicisty“ volalo

⁸⁵ „Alexander Dubček odpovídá UK“ 1969, s. 1.

⁸⁶ Neff 2023.

⁸⁷ Libánek 2010, s. 82.

⁸⁸ Tamtéž.

vedení strany po potrestání například šéfredaktora *Politiky, Květu, Práce, Světa v obrazech, Listů*, ale také časopisu *Universita Karlova* Jaromíra Hořce. Ten se nejprve šetření osobně vyhnul kvůli nemoci. Poté se prošetřovala jeho činnost v první polovině roku 1968, za což dostal stranickou důtku s výstrahou. Sekretariát ÚV KSČ nicméně rozhodl, že se musí Hořcův případ ještě prozkoumat. Skončilo to až jeho vyloučením ze strany 8. prosince 1969. Oficiálním důvodem bylo nedodržování usnesení stranických orgánů, jeho články měly napomáhat k vyvolání politického napětí, krizových situací a odklonu studentského hnutí od linie strany.⁸⁹ Tím Hořec dovršil svou kariéru šéfredaktora. „Jaromír Hořec se na stranických schůzích hájil. Pravděpodobně usiloval o to, aby ve straně mohl zůstat. Byl si vědom toho, že bez stranické legitimace a se stigmatem pravicového oportunisty bude zbaven možnosti veřejně publikovat, čehož se zřejmě obával. V dané situaci ovšem svoji pozici uhájit nemohl a musel z veřejného života odejít. Jeho zdravotní stav se výrazně zhoršil.“⁹⁰ Jeho poslední měsíce v univerzitním časopise připomínaly padesátá léta, kdy byl po problémech nakonec donucen odejít z *Mladé fronty*. Svou prací pro časopis *Universita Karlova* se Hořec bezesporu zasloužil o jeho prestiž a dodnes je s ním jeho jméno pevně spjaté.

5.1. Poslední vydání a zákaz činnosti

Po odchodu šéfredaktora bylo i zbytku redakce jasné, že časopis pod tlakem normalizačního režimu dlouho nevydrží. Univerzitou byl určen nový šéfredaktor⁹¹, i když v tiráži časopisu byl stále uveden Jaromír Hořec.

Do vydání byl zařazen i text „Jací jsme a jací budeme“ shrnující historické milníky českého národa, v té době pravděpodobně bez myšlenky, že článek hezky uzavírá celé působení časopisu. „Loňský srpen a události po něm následující patří nesporně k oněm klíčovým etapám, kdy vystupují výrazně konstantní charakterové rysy českého národa a nové se rodí.“ Josef Hanzal zmiňuje husitství, národní obrození, Masarykovu Českou otázku, Mnichov. „Z tohoto pohledu se zdá, že období začínající mnichovskou tragédií neskončilo naším vítězstvím v r. 1945, ale že pokračuje dál až do našich dnů. I zdánlivě svobodném a demokratické údobí 1945–1948 přinášelo totiž iluze a příznaky další krize.“

⁸⁹ Libánek 2010, s. 82–83.

⁹⁰ Tamtéž, s. 83–84.

⁹¹ Neff 2023.

Padesátá léta označil Hanzal za nejhlubší pokles národního charakteru.⁹² Je tedy vidět, že časopis až takřka do posledního dechu stál za svými názory a hodnotami.

V závěru čísla redakce popřála svým čtenářům hezké prázdniny a do září se s nimi rozloučila básní Vítězslava Nezvala „Sbohem a šáteček“: „Sbohem a bylo-li to všechno naposledy / Tím hůř mé naděje nic vám už nezbude / Chceme-li se setkatí nelučme se radš / Sbohem a šáteček vyplň se osude!“⁹³ V září už ale nové číslo nevyšlo.

⁹² Hanzal 1969, s. 2.

⁹³ Nezval 1969, s. 11.

6. Závěr

Bakalářská práce charakterizovala profil časopisu *Universita Karlova* od jeho vzniku v roce 1955 až do posledního vydání v červnu 1969. V průběhu těchto let se jeho obsah značně proměnil, od textů o školní menze a knedlicích po články o svobodě slova, Janu Palachovi a diskuze o možnostech vzniku dalších politických stran. Velkou zásluhu na tom měl šéfredaktor Jaromír Hořec, který redakci převzal v roce 1965. Během prvního roku působení v časopisu se mu podařilo čtyřnásobně zvýšit náklad. Rozsah časopisu rozšířil na šest a později dokonce osm stran, změnila se i grafická úprava – tisklo se více kratších textů uspořádaných ve více sloupcích. Tematicky přibyla hlavně kultura a sport, ale stále více se objevovala i politická témata.

Spolu s Hořcem začala do časopisu přispívat řada významných osobností, například filozof Jan Patočka nebo spisovatel a překladatel Josef Škvorecký. Zároveň sloužil i jako publikační platforma pro studenty Karlovy univerzity, mezi ně patřil například současný politik Petr Pithart, publicista Karel Hvíždala nebo spisovatel a novinář Ondřej Neff.

Časopis *Universita Karlova* stejně jako jiná periodika polarizoval a provokoval totalitní režim, na což nakonec doplatil. Záhy po srpnové okupaci v roce 1968 byly obnoveny cenzurní mechanismy a zpřísněna kontrola periodického tisku, kvůli kterým musel šéfredaktor Hořec pozorněji zvažovat, co otisknout. Ani tyto ústupky a snaha vyjednat si pro své periodikum místo v nových politických podmínkách nastupující normalizace, mu neumožnily časopis zachránit. Události spojené se záchranou časopisy se naopak podepsaly na Hořcově zhoršeném zdravotním stavu. Časopis byl zakázán v létě 1969. V posledním červnovém čísle před prázdninami se redakce ještě optimisticky rozloučila, v září už ale činnost tohoto periodika obnovena nebyla.

Časopis *Universita Karlova* není prozkoumán do takové míry, jako například časopis *Student*, který měl velmi podobné ambice jako další studentský časopis té doby. Přesto ale v kontextu pražského jara a počátku normalizace sehrál velmi důležitou roli a aktivně a úspěšně se vyjadřoval k veřejnému dění. Důkazem pro takové tvrzení nepochybně je už sám fakt, že krátce před zánikem jeho náklad pravděpodobně přesahoval hranici sta tisíce výtisků jednoho čísla a prodej se rozšířil i za hranice hlavního města Prahy.

7. Prameny a literatura

PRIMÁRNÍ ZDROJE:

„Alexander Dubček odpovídá UK“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 13, s. 1.

„Buď budeme žít svobodně nebo žít nebudeme“. *Student*, 5. zvláštní vydání, 1968, s. 1.

Feldstein, Petr, Pěkný, Tomáš. „O Literárních listech a poslání publicistiky: rozhovor s Dušanem Hamšíkem“. *Student*, 1968, roč. 4, č. 9, s. 1, 3.

Forum: Časopis Univerzity Karlovy. Praha: Univerzita Karlova, 1994-.

Hanousek, Ivan, Hořec, Jaromír. „Pro skutečnou demokracii“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 14, č. 13, s. 4.

Hanousek, Ivan. „Šli s námi“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 15, č. 5, s. 7.

Hanousek, Ivan. „Normalizace na postupu“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 11, s. 3.

Hanzal, Josef. „Jací jsme a jací budeme“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 20, s. 2.

Hořec, Jaromír. „Československý podzim“. *Universita Karlova*, 1968a, roč. 14, č. 11, s. 1.

Hořec, Jaromír. „Prostor pro svobodu slova“. *Universita Karlova*, 1968b, roč. 14, č. 12, s. 1–2.

Hořec, Jaromír. „Křížový výslech ministra vnitra“. *Universita Karlova*, 1968c, roč. 14, č. 13, s. 5.

Hořec, Jaromír. „Rozhovor s Ludvíkem Svobodou“. *Universita Karlova*, 1968d, roč. 14, č. 14, s. 1.

Hořec, Jaromír. „Deset bodů pro svobodu“. *Universita Karlova*, 1968e, roč. 15, č. 5, s. 1 a 6.

Hořec, Jaromír. „Co vlastně chceme“. *Universita Karlova*, 1968f, roč. 15, č. 6–7, s. 1.

Hořec, Jaromír. „Kompromis a naděje“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 8, s. 1.

Hořejší, Jaroslav. „Stávka jménem naděje“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 15, č. 6–7, s. 1.

Host do domu. Brno: Československý spisovatel, 1954–1970.

„Je možná druhá strana?“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 14, č. 16, s. 1.

Jungmann, Milan. „Výzva přítomnosti“. *Listy*, 1968, roč. 1, č. 1, s. 1.

Kavan, Jan. „Jen činy odpovědí“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 9, s. 1.

- Kárl, Zdeněk. „Povědomý pocit strachu hrůzy nelidskosti“. *Student*, 1968, roč. 14, č. 14, s. 3.
- KK. „Jak je to s mensami?“. *Universita Karlova*, 1955, roč. 1, č. 3., s. 1.
- „K situaci mezi vysokoškolskou mládeží“. *Student*, 1968, roč. 14, č. 10, s. 5.
- „K současným událostem“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 14, č. 11, s. 1.
- Liehm, Antonín Jaroslav. „Diktát moci a trhu“. *Literární listy*, 1968, roč. 1, č. 3, s. 11.
- Listy: týdeník Svazu čs. spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1968–1969.
- Literární listy: týdeník Svazu čs. spisovatelů*. Praha: Československý spisovatel, 1968.
- Neff, Ondřej. „Stávka a co dál“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 15, č. 6–7, s. 4.
- Nezval, Vítězslav. „Sbohem a šáteček“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 20, s. 11.
- „Otevřený dopis V. Prchlíkovi“. *Universita Karlova*, 1968, roč. 14, č. 17, s. 4.
- Palach, Jan. In *Universita Karlova*, zvláštní vydání 1969, s. 3.
- Redakce UK. *Universita Karlova*, 1955, roč. 1, č. 6, s. 6.
- Redakce UK. *Universita Karlova*, 1957, roč. 3, s. 8.
- Redakce UK. *Universita Karlova*, 1965, roč. 12, č. 1., s. 12.
- Redakce UK. „Milí čtenáři!“ *Universita Karlova*, 1968a, roč. 14, č. 20, s. 4.
- Redakce UK. *Universita Karlova*, 1968b, roč. 15, č. 1, s. 1.
- Redakce UK. *Universita Karlova*, 1968c, roč. 15, č. 11, s. 6.
- „Stalin žijel“. *Student*, 2. zvláštní vydání, 1968, s. 1.
- Starý, Oldřich. In *Universita Karlova*, zvláštní vydání, 1969, s. 1.
- Student*. Praha: Mladá fronta, 1965–1968.
- Student*, 1968, roč. 4, č. 1, s. 8.
- Trubač, Jiří. „Studenti opět promluvili“. *Universita Karlova*, 1969, roč. 15, č. 8, s. 7.
- Universita Karlova: časopis studentů a pracovníků University Karlovy v Praze*. Praha: Universita Karlova, 1955–1969.
- Ústřední výbor SČSS. *Literární listy*, 1968, roč. 1, č. 9, s. 12.
- „Všem občanům, generální prokuratuře“. *Student*, 1. zvláštní vydání, 1968, s. 1.
- „Všem studentům světa“. *Student*, 1. zvláštní vydání, 1968, s. 1.

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:

Bren, Paulina. *Zelinář a jeho televize – Kultura komunismu po pražském jaru 1968*. Praha: Academia 2013.

Dokoupil, Blahoslav. „Literární noviny (2) 1952–67“. *Slovník české literatury po roce 1945*. [online]. [cit. 19. 3. 2023]. Dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1286>>.

Felcman, Ondřej. *Vláda a prezident, sv. 8/1 - Období pražského jara (prosinec 1967–srpen 1968)*. Praha: Doplněk, 2000.

Feldstein, Petr, Libánek, Tomáš. *Skoro proti všem: časopis Student v nejslavnější éře československé žurnalistiky*. Praha: Grada, 2019.

Hamšík, Dušan. *Spisovatelé a moc*. Praha: Československý spisovatel, 1969.

Janků, Karel. „Začátek a konec zlaté éry“. *Forum UK*, roč. 6, č. 4, 1999 [online]. [cit. 30. 11. 2022]. Dostupné z: <<http://forum.cuni.cz/fukVI04/interview.html>>.

Jareš, Jakub. *Filosofická fakulta UK v letech 1968–1971*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2004.

Jungmann, Milan. *Literárky – můj osud*. Brno: Atlantis, 1999.

„Karel Pichlík (1928–2001)“. *Československé dokumentační středisko* [online]. [cit. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <<http://csds.cz/cs/zpravy/4454-DS.html>>.

Libánek, Tomáš. *Časopis Student a jeho doba*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2007.

Libánek, Tomáš. „Proměny novináře v realitě totalitního státu“. In *Marginalia Historica*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2010, s. 51–86.

Marjánko, Bedřich a. „Československý svaz mládeže (ČSM), Socialistický svaz mládeže (SSM)“. *Totalita.cz* [online]. [cit. 11. 1. 2023]. Dostupné z: <<https://www.totalita.cz/vysvetlivky/csm.php>>.

Marjánko, Bedřich b. „60. léta – situace ve sdělovacích prostředcích“. *Totalita.cz* [online]. [cit. 29. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/60/60_10.php>.

Med, Jaroslav, Piorecký, Karel. „Jaromír Hořec“. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 11. 1. 2023]. Dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1026&hl=jarom%C3%ADr+ho%C5%99ec+>>>.

Neff, Ondřej, spisovatel [rozhovor]. Praha 1. 3. 2023.

Novotný, Pavel. *Jaromír Hořec: život a dílo*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky, katedra mediálních studií, 2011.

Pauer, Jan. *Praha 1968*. Praha: Argo, 2004.

Růžička, Daniel. „Miroslav Hladký“. *Totalita.cz* [online]. [cit. 30. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_hladkym.php>.

Pražské jaro 1968: literatura – film – média: materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademií za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.–22. května 2008. Praha: Literární akademie, 2009.

Šmídtová, Martina. *Pražské jaro 1968 v kulturních časopisech: Literární listy & Listy, Host do domu, Index*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií, 2007.

Tůma, Oldřich – Devátá, Markéta (eds.). *Pražské jaro 1968: občanská společnost – média – přenos politických a kulturních procesů*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2011.

Uhde, Milan. „Host do domu a ještě někdo: VII. Díl“. *Divadelní noviny*, 2006, roč. 15, č. 12, s. 16.

Ústav pro studium totalitních režimů, Denní svodky a informace Hlavní správy Státní bezpečnosti, Denní informace č. 39, 19. 11. 1968. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/di-hs039-1968.pdf>>.

„Vychází kniha o legendárním časopisu Student“. *Mediažurnál*, 2019, č. 1, s. 12.

8. Praktická část

KARTY

I. Káry

Seděl jsem na dřevěné lavici v nejtmaším koutě hospody. Přes tenké nohavice se mi do stehů zabodávaly třísky. Byl to známý, uklidňující pocit. Jistota. Šízený půllitr na stole přede mnou už byl poloprázdný. Hodiny ukazovaly půl dvanácté dopoledne. Rád bych řekl, že to bylo moje první nebo snad druhé pivo, ale to bych lhal.

Hospoda se začala pomalu plnit, lidi přicházeli na oběd. Poslouchal jsem, co si povídali, pozoroval jejich chování. Kdo lhal, kdo se vyhýbal očnímu kontaktu. Kdo koho nenáviděl a kdo koho miloval. Všechno jsem z nich dokázal vyčíst. Nemoc z povolání. Některých zvyků se člověk nezbaví. Občas si někdo všiml, že zírám. Bylo mi to jedno. Neuhnul jsem. Dotyčný se pak nakonec vždycky odvrátil sám, se zakroucením očí nebo zavrtěním hlavy. Podivín, mysleli si. A možná jsem byl. Ale i to mi bylo jedno.

Hospodský přede mě postavil talíř. Pět knedlíků, hnědá omáčka, podezřelé maso. Klasika. Dával jsem si tu vždycky to samé, takže Jakub (to byl ten hospodský) už moc dobře věděl, co se mnou. Než jsem ale stihl zvednout vidličku a nůž, abych se do toho „jídla“ pustil, otevřely se dveře. Dovnitř vstoupili dva kluci. Opravdu to byli kluci. Víc jak třicet bych jim nehádal. Zamířili si to rovnou ke mně.

„Soudruhu Dvořáku,“ pozdravil mě první z nich. Smekl si při tom klobouk. Elegán. Kývnul jsem. Druhý mi kývnul nazpátek. Oba se bez vyzvání posadili.

„Nebudeme chodit dlouho kolem, soudruhu,“ řekl zase Klobouk. „Jdeme za vámi s naléhavou záležitostí. Velice delikátní, musím dodat.“ Tvářil se nadmíru důležitě. Vlastně se tak tvářili oba. Jako kdyby je poslal sám *soudruh* prezident.

„Vás ještě neznam,“ odpověděl jsem mu. Znova jsem se natáhl pro příbor. Asi to pochopil jinak a chytl mě za ruku.

„Prosím, moje jméno je František Cílek. Tohle je poručík Nový,“ třásl mi ochotně rukou. Měl ale teda stisk. Pomalu se mi podařilo ruku uvolnit a konečně jsem se pustil do knedlíků. Jakub před nás hodil tři piva.

„My nebudeme, jsme ve službě,“ řekl mu ten Nový. Jakub se podíval na mě.

„Nech to.“ Cílek si odkašlal, ale nekomentoval to.

„Jak jsem říkal. Je to naléhavá záležitost a vyžaduje si vaši okamžitou pozornost,“ pokračoval.

Jedl jsem dál. Zatím neřekli nic, co by mě mělo zajímat. S takovýma „naléhavýma záležitostma“ za mnou chodili furt. Nepřetrhnu se kvůli tomu. Už nemusím. Cílka to asi muselo štvát, oči mu těkaly mezi mnou a tím talířem hnědé vody s knedlíkama.

„Dobře. Jde o vysoce postaveného příslušníka strany. Ředitel si vyžádal přímo vás. Hned.“

„Možná mě teda neměli vyhazovat.“ Trochu zbrunátněli v obličejích.

„K téhle věci nemáme prověření. Poslouchejte, zbytečně si to protahujete. I nám.“ Teď jsem v puse pomalu převaloval to maso. Nedalo se. Oddaloval jsem polknutí, co to šlo, zatímco jsem sledoval ty *vyšetřovatele*. Jeden vysoký a protáhlý jak nudle, celý nadržžený do každého případu. Mladíček. Školu musel vyjít před chvílí, jestli vůbec. Druhý taky vysoký, ale zabalený do kabátu. Možná o trochu starší, ale odslouženými roky rozhodně na poručíka nedosahoval. To přece nemůžu ani brát vážně. Stejně jsem ale věděl, že s nima půjdu. Nemá smysl si zbytečně přidělovat starosti. Pomalu jsem dožvýkal kus knedlíku, dopil pivo, který už po takový době nestálo za nic, a líně jsem se navlíkl do kabátu. Límeč jsem urovnal tak, že mi skoro nebylo vidět do obličeje.

Před hospodou stálo jejich auto. Otevřeli mi zadní dveře. Otevřel jsem místo toho dveře přední a nastoupil jsem sám.

Přijeli jsme na nábřeží Ludvíka Svobody. Před vchodem mě předali dvěma strážníkům, ti si stoupli každý z jedné strany a vedli mě dovnitř. Trefil bych sám, ale to by mi museli konečně říct, za kým jdeme.

Nakonec jsme se zastavili před masivními dřevěnými dveřmi v úplně posledním patře na konci chodby. Po zaklepání otevřela stará ženská, asi sekretářka, a pokynula mi, ať jdu dovnitř. Šel jsem ale jen já. Sekretářka za mnou zase zavřela a já se ocitl uprostřed velké kanceláře. Za stolem seděla malá holka, mohlo jí být kolem patnácti. V ruce žmoulala mokrý kapesník a dívala se do země. Nejspíš si ani nevšimla, že jsem tu. Odkašlal jsem si, abych na sebe upozornil, a její hlava okamžitě vystřelila nahoru. Nejdřív očima přejížděla po mém obličejí, snažila se přijít na to, kam patřím. Po chvíli se trochu uklidnila a slabě se usmála.

Všiml jsem si, jak je podobná Kláře. Světlý vlasy, černý oči, pihy na čele. Byla ale o něco mladší. Kláře dneska bylo už osmnáct.

II. Srdce

Stál jsem mezi dveřmi. Spíš jsem se opíral o futra. Klára ležela na zemi svého pokoje a psala domácí úkol. Zrovna se začetla do textu v učebnici a mračila se. Vypadala jako

dospělák, na kterém leží váha celého světa. Když mě slyšela, otočila hlavu, ale pořád se mračila. Věděl jsem, že bude mít dotaz. Už ve čtrnácti letech byla chytřejší než já, a tak bylo téměř jasné, že pro ni nebudu mít odpověď. Rychle jsem se odstrčil od futer dveří a odešel jsem. To byla moje taktika. Radši odejít, než přijde na to, že jsem úplně k ničemu. Klára mi to nikdy neprokoukla. Klára ne.

Vešel jsem do kuchyně, kde zrovna Marie něco míchala ve velkém hrnci. Byli jsme vždycky tři, já, Marie a Klára, ale vařilo se tak pro osm lidí minimálně. Zbytky jsme pak dojídali několik dní. Nesnášel jsem zbytky.

Určitě mě slyšela, ale neotočila se. „Dojdeš do sklepa pro marmeládu, prosím?“ Kývnul jsem, i když mě neviděla. Po dvaceti letech manželství si prostě rozumíte i beze slov.

Ve sklepě byl bordel. Nikdo to nikdy nechtěl uklízet, a tak jsme tam věci jen kupili na sebe. Potom se samozřejmě nedalo nic najít. Marmelády byly chytře zasunuté až na polici vzadu. S řádnou dávkou hrabání a kopání jsem se k nim konečně prodral. Pak mi ale došlo, že Marie neřekla, jakou marmeládu chce. Vzal jsem teda tu, co byla nejbliž, a zase jsem prolezl ven.

„Tuhle ale ne,“ dozvěděl jsem se zpátky v bytě.

„Proč ne?“

„Rybízovou Klárka nejlí, to nevíš?“ Nevěděl jsem.

„To je dobrý, mami,“ ozvalo se za mnou. Klára stála kousek od nás a smutně se usmívala. „Já marmeládu vlastně ani nepotřebuju.“ Marie se na mě vyčítavě podívala, tak jako poslední dobou pořád. Ten pohled znamenal vždycky to samý. *Zajímáme tě vůbec?*

Vrátil jsem se do sklepa pro tu správnou marmeládu. Marie všem nandala na talíř lívance. Po celou dobu oběda pak už nikdo nepromluvil.

Krátce nato se Marie sbalila a odjela. Kláru vzala s sebou.

III. Kříže

Sedl jsem si ke stolu v kanceláři. Holka začala znova natahovat a kapesníkem se to snažila zakrýt. Nebylo mi dobře. Nechtělo se mi na ni mluvit ani ji utěšovat. Naštěstí brzo přišla sekretářka a oznámila, že mám jít do vedlejší místnosti.

„Čekají na vás.“ Sekretářka mě zavedla dovnitř a zase odešla. V kanceláři stál šéf kriminalistů Starý, soudruzi Kopeček a Hora. Starý a Hora seděli na křeslech kolem stolu, zatímco Kopeček stál a bokem se opíral o roh stolu. Vypadal klidně, až skoro otráveně.

Jedinou známkou, že všechno nebylo tak úplně v pořádku, byly temné kruhy pod očima a takové nějaké pomuchlané oblečení.

„Prosím, posad'te se,“ rukou mávnul směrem ke volnému křeslu. Tak jsem se posadil. Kopeček ale dál stál. Sledoval mě teď shora a já si připadal male. Věděl jsem, že to bylo záměrné. Nechal jsem ho chvíli zírat. Tady už se nevyplatí dráždit.

„Potřebujeme tvoji pomoc,“ začal Starý. Znali jsme se ještě od dob, kdy jsem u VB sloužil. „Spoléháme na to, že to půjde diskrétně. Vzhledem k zúčastněným,“ posunkem ruky naznačil, co tím myslí. Následně se slova chopil Kopeček.

„Moji manželku někdo zavraždil. Je to příšerná, nepříjemná situace. Ještě teď jsem v šoku, stejně jako moje dcera.“ To musela být ta holka vedle. „Kdo mohl něco takového udělat? Krutý člověk, to je jisté,“ uzavřel. Asi čekal nějakou reakci, protože se do mě zabodával očima a nic dalšího neříkal. Odkášlal jsem si.

„To je jisté,“ přitakal jsem mu. Nic víc mě ale nenapadlo. Vlastně jsem pořád nic nevěděl.

„Potřebujeme, abys to prošetřil,“ uzavřel Hora, který doteď mlčel. Pokud jsem se ještě orientoval správně, tak šlo o nadřízeného Kopečka. „Máš naši důvěru, doufám, že si to uvědomuješ. Je to citlivá záležitost a nechceme, aby se to nějak rozneslo. Strana chce, aby se to obešlo bez komplikací. Vzhledem k tomu, jak je to celé čerstvé – včera večer – se nám podařilo udržet celou věc pod kontrolou.“

„Co přesně myslíte?“ nechápal jsem plně, co se po mně žádá.

„Prostě potřebujeme, aby to celé proběhlo tak nějak elegantně.“ Tím jsem nebyl o nic moudřejší.

„Jak umřela?“

„Doktor říkal, že na pobodání. Nejspíš nějaký nůž, kuchyňský.“

„Kdo ji našel?“

„Moje dcera. Byla v tu dobu doma, chudák,“ řekl teď Kopeček.

„Vy ne?“

„Ne.“

„Kde jste byl?“

„Tady, v kanceláři.“

„Promiňte, v kolik hodin se to stalo?“

„Půl deváté večer.“

„A to jste byl ještě tady?“

„Práce občas nepočká, znáte to.“ Ušklíbl jsem se. Dobře věděl, že jsem už nějakou dobu v důchodu. Taky se o to částečně zasloužil.

„Hm. A dcera u toho tedy byla?“

„Ne přímo. Byla ve svém pokoji. Slyšela křik, ale nic neviděla. To vím, ptal jsem se jí.“

„Budu s ní ale potřebovat mluvit.“

„No, raději bych se bez toho obešel. Pokud to bude naprosto nutné... možná. Ještě to promyslím. Je hrozně citlivá.“ Kopeček přešlápl a ohlédl se ke dveřím. Vytušil jsem, že je konec. Vstal jsem tedy. Byl jsem vyšší než on, takže se nám teď role trochu obrátily. Pocítil to i on, protože ucouvnul a mírně zdvihl bradu.

„Pak jsme domluveni,“ oznámil Starý a podal mi ruku.

„Spolehněte se.“ Prošel jsem opět kanceláři, ve které seděla Kopečková dcera. Pořád brečela. Dělal jsem, že to nevidím, a odešel jsem pryč.

Auto, ve kterém jsem přijel, už venku nestálo. Musel jsem se vrátit po svých. Přešel jsem na druhou stranu řeky a slezl na nábřeží. Přehrával jsem si zpětně celou tu situaci a nějak mi to nesedělo. Dával jsem si v hlavě dohromady, co všechno o případu vím. Z Kopečkovy formálního oznámení, které nakonec vyznělo víc jak varování, jsem se nedozvěděl vlastně nic. Proč to vůbec hodili na mě, byla taky záhada.

Rozhodl jsem se, že musím mluvit s tou dcerou. Kopeček sice vypadal, že mu to je hodně proti srsti, ale nikdo jiný mi k tomu nic neřekne. Jenom musím vymyslet, jak se k ní dostat.

Domů jsem se doloudal až za tmy. Neměl jsem kvůli čemu spěchat. Na chodbě jsem se zul a boty postavil na rohožku. Ani jsem si nesundal kabát, došel jsem rovnou k ledničce a vyndal z ní zbytky rýžového nákypu. Snědl jsem jej za studena, ve tmě a tichu.

Druhý den jsem se rozhodl vyšetřovat. Ať už to mám z krku. Vydal jsem se znovu na centrálu, když mě ale před vchodem zastavili dva hlídači a řekli, že Kopeček na mě nemá čas, musel jsem vymyslet jinou strategii. Naštěstí jsem věděl, kde bydlí. Kontakty z minulosti. Nasedl jsem tedy do tramvaje a okružní jízdou dojel až do Vršovic. Našel jsem správnou ulici i barák a prohlédl si zvonky. Kopečkovi na nich nebyli. Asi chtěli zůstat inkognito. Vybral jsem místo toho jiné jméno a zazvonil. Nikdo nic, ale po chvíli se ozvalo cvaknutí a hlas starší paní.

„Prosím?“

„Dobrý den, bydlí tu soudružka Kopečková?“ Nesu jí dopis, ale nevidím jmenovku.“

„Bydlela... cože jí chcete?“

„Dopis. Takže už nebydlí?“

„Vy jste pošťák? Pojd'te dovnitř a do prvního patra,“ zavelela a odemkla mi dveře. Vešel jsem dovnitř a vylezl po schodech. Sousedka už stála mezi dveřmi a celá natěšená mě vyhlížela.

„Vy jste nověj? Nevypadáte jako pošťák.“

„Nojo, ještě jsem nedostal služební bundu. Poslyšte, hledám Kopečkovi, nejsou na zvonku.“

„To nejsou, oni to nechtěli. Kvůli soudruhovi, on je nějakej důležitěj tam nahoře,“ řekla a oči obrátila ke stropu, jako kdyby mluvila o bohovi.

„Kde teda najdu pani manželku?“

„Nenajdete, ona chudinka nedávno, to, umřela. Hrozná tragédie, chudinka, povídám. Ještě tak ošklivě, zavražděná přímo tady v našem domě! No vemte si, mohla jsem to být já,“ dramaticky pronesla sousedka a vypadala, že to s ní sekne. Musel jsem ale hrát s ní.

„Neříkejte, taková hrůza,“ chytil jsem se za srdce.

„Je to tak! A dcera po ní zůstala, teda kromě manžela. Ale ten nebývá doma, tak je teď dcera pořád sama. Zrovna dneska ráno jsem jí nesla bábovku, ať má aspoň něco k jídlu. Soudruh Kopeček tu od té vraždy nebyl, jen aby zařídil odvoz rakve a tak dále.“

Předstíral jsem ještě chvíli spoluúčast a kvitoval jí, že se – tak ohleduplně – stará o tu malou holku. Nakonec jsem ale uznal, že nic lepšího z ní nedostanu. Nic nevěděla. O vraždě se dozvěděla až druhý den ráno.

Rozloučil jsem se a zkusil ještě jednou navštívit přímo Kopečka. Opět neúspěšně. Zřejmě se mnou nechtěl mluvit, začínal jsem si myslet, že ani smrt svojí manželky nechce tak moc vyřešit. Ze všeho nejradši by měl klid.

Stejně jako včera jsem sešel k řece, kudy chodím nejradši. Navíc tam v tuhle roční dobu bývá nejmíň lidí.

Sedl jsem si na lavičku a chvíli pozoroval labutě. Pomalu se shlukovaly na vodě přede mnou, čekaly, že ze mě něco kápne. Prohrabal jsem kapsy, ale nic než pár mincí v nich nebylo.

Vedle mě si sedla nějaká ženská. Celá náplavka volná a ona se musí nacpat ke mně? Otočil jsem se na ní, že jí to povím, ale zarazil jsem se. Byla to ta Kopečkova sekretářka.

„Říkala jsem si, že bych s vámi měla mluvit. Kvůli malé Petře,“ řekla. Byla nervózní, mezi prsty žmoulala kapesník a pořád se rozhlížela kolem sebe. „Viděla jsem vás odcházet, nepustili vás dovnitř, že jo?“

„Petře?“ zeptal jsem se.

„Soudruhově dceři. Chudinka, zůstane teď sama bez maminky.“ Sama s *ním*, domyslel jsem si z tónu jejího hlasu.

„Víte, já pracuju na sídle Ústředního výboru už hrozně dlouho. Nerada bych, aby si někdo myslel, že chci donášet, to vůbec ne. Tak to vůbec nechápejte.“ Odmlčela se a čekala, až jí odkývu, že to tak vůbec nechápu.

„Samozřejmě.“

„Výborně. Já tam pracuju moc ráda, víte. Je to dobrá práce, na dobrém místě. Ale člověk za ta léta přece jen něco pochytlí. Soudruh Kopeček je hodný člověk, je pracovitý. Ale se svojí dcerou... to moc neumí. Nejsou si blízcí. Vždycky mě nechává vybírat pro ni dárky a vyzvedávat ji z výletů, když nemůže jeho žena.“ Nechal jsem ji povídat, ale zatím jsem neměl tušení, kam tím míří.

„Občas se spolu hádali –soudruh Kopeček a jeho žena – kvůli tomu, že moc pracuje. S Petrou skoro netrávil čas a když, tak si ji jen vzal do práce a nechal ji sedět se mnou v kanceláři. Myslím, že ho trochu znervózňuje. Neví, jak se s ní bavit.“ Rozhovor mi začínal být nepříjemný. Odsunul jsem se na lavičce trochu dál.

„Co to má společného se smrtí jeho manželky?“ Už jsem tu nechtěl být.

„Asi nic, promiňte. Chtěla jsem hlavně říct, abyste měl trpělivost. S Petrou. Ona je moc citlivá, bojím se, jak to teď ustojí.“

„Víte, já bych s ní docela potřeboval mluvit. Myslíte, že byste mi pomohla? Nebudu ji trápit dlouho, ale určitě i vy chcete vědět, kdo zabil její mámu.“ Sekretářka se kroutila, ale nakonec slíbila, že to nějak zařídí. Dal jsem jí svoje telefonní číslo, ať se ozve, když u ní Petra znova bude. Pokud možno bez Kopečka.

Čekal jsem asi tři dny, už jsem si začínal myslet, že se nedočkám. Nakonec ale přece jen zavolala.

„Ano?“

„Tak je tady, pane vyšetřovateli. Sama, tedy, se mnou. Ale *sama*, chápete.“

„Tak já jsem tam za chvíli.“

Sebral jsem jen kabát a během pár vteřin jsem byl na ulici. Na zastávce jsem akorát potkal tramvaj, takže jsem se pár zastávek přiblížil. Na místě jsem byl do čtvrt hodiny a i ty dva strážný se mi podařilo ukecat.

Dveře do kanceláře byly opět zavřené, tak jsem zaklepal. Následně se pootevřely a v malé škvíře se objevilo oko. Když vidělo můj obličej, zmizelo a dveře se otevřely už úplně. Sekretářka se rozhlédla po chodbě za mnou a spěšně mě zahrnala dovnitř. Spolknul

jsem jedovatý komentář o její přehnané opatrnosti, nemělo to cenu. Zajímalo mě koneckonců něco úplně jiného.

Petra zase seděla na židli u stolu a rukou si podpírala hlavu. Vypadala teď spíš unaveně než cokoliv jiného. Poprosil jsem sekretářku, ať nás nechá o samotě.

„To já nevím, to asi nejde. Už takhle je to, víte, no...“

„Tak nám prosím aspoň udělejte... čaj,“ snažil jsem se získat čas. S tím sekretářka souhlasila a odešla do vedlejší místnosti. Já jsem si sedl na křeslo vedle dveří, byl jsem tak několik metrů od Petry. Věděl jsem, že sekretářka bude zpátky každou chvíli.

„Já jsem Petr,“ začal jsem. S dětmi mi to nikdy nešlo.

„Petra,“ odpověděla a trochu se usmála. To asi tou shodou jmen.

„Já vím. Potřeboval bych vědět něco o tvojí mamince.“ Na to nereagovala, jen na mě dál koukala.

„Snažím se zjistit, co se jí stalo.“

„Umřela.“

„To vím. Ale já chci zjistit, kdo to udělal.“

„A není to jedno?“

„Můžeš mi říct, co se ten večer stalo? Co jsi dělala ty, táta...“

„Já jsem byla doma, v pokoji. Máma vařila večeři. Táta tam nebyl.“ Vzala ze stolu propisovací tužku a začala si ji prohlížet. Vyhýbala se mému pohledu, asi jsem ji nebyl zrovna sympatický.

„A pak jsem slyšela rachocení, máma vykřikla.“

„Šla ses podívat, co se stalo?“

„Ne... zůstala jsem v pokoji.“

„To ti nebylo divný, že křičí?“ Petra si s velkým zájmem prohlížela propisku a cvakala s ní.

„Asi nebylo. Já si myslela, že třeba něco upustila. Nebo že se spálila.“

„Dobře. Co bylo pak?“

„Za chvíli jsem se šla zeptat na něco, a to už...“

„Takže jsi ji viděla, už mrtvou?“

„Ano. Tak jsem zavolala tátovi. Ten přijel. Pak policajti.“

„Takže policajty zavolal táta?“

„Jo.“

„Jak dlouho to tak trvalo, od té doby, cos ji slyšela křičet?“

„Nevím, nepamatuju si to. Někoukala jsem na hodiny.“

„A neslyšela jsi, že by někdo přicházel nebo odcházel z bytu? Cvakání dveří, vylomení nebo nějaký takový rachot?“

„Neslyšela. Nebo – možná, ale spíš ne.“ Sekretářka se mezitím vrátila s tácem, který postavila na stůl před Petru. Z konvice nalila do dvou hrnků čaj, jeden hrnek mi pak podala. Očima prozkoumala Petru, asi jestli pořád žije, po všech mých otázkách. Nakonec si sedla na židli v rohu místnosti a kývla na mě, že můžeme pokračovat.

„Řekla jsi tohle všechno pak i policajtům?“

„Ne, nemluvila jsem s nima. Teda, nikdo se mnou nechtěl mluvit. Táta jim pověděl všechno za nás oba,“ z propisky se odlomil kus plastu a Petra ji radši odložila na stůl. Sekretářka si všimla, že se jí klepou ruce, a zarazila nás. Vlastně mě vyhodila. Po cestě ven jsem přemýšlel nad tím, jak je možné, že Petru nikdo oficiálně nevyslechl. Jestliže Kopeček nebyl doma, nemohl přece mluvit za ní.

Doma jsem si vytáhl starý zápisník, který jsem použil naposledy před čtyřmi lety. Poslední případ, který jsem v něm zaznamenával, nebyl dořešený. Nestihl jsem to, přišel srpen. Vzadu na obalu byla přilepená fotka Kláry. Vyndal jsem ji a vrátil do šuplíku. Potom jsem si sedl ke stolu a sepsal vše, co vím. Moc toho nebylo. Než jsem ale stihl promyslet, co budu dělat dál, zazvonil telefon v předsíni.

Byl to Kopeček. Petra mu řekla, že jsme spolu mluvili. Kupodivu nebyl tak naštvanej, jak bych čekal. Soudě podle těch hraničních výhrůžek, které jsem si od něj vyslechl. Nicméně, chtěl mě vidět. Zítra u něj v kanceláři, nemám přijít pozdě.

Tentokrát mě u vchodu nikdo nezastavil. Prošel jsem hladce až do posledního patra budovy, do kanceláře, kde seděla sekretářka.

„Posaďte se, soudruh vás za chvíli přijme.“

Sedl jsem si ke stolu, Petra u něj tentokrát neseseděla.

„Dáte si kafe? Čaj?“

„Nic, děkuju.“ Sekretářka se usmála a pokračovala v práci. Všiml jsem si složených dek a polštářů v otevřené skříni v rohu místnosti.

„Vy tu přespáváte?“ zeptal jsem se sekretářky. Uvedl jsem ji tím do rozpaků, chvíli jí trvalo, než vymyslela, jak odpovědět.

„Já ne, ale... pan soudruh občas pracuje dlouho.“

„Pracoval dlouho i v ten večer, co byla zabitá jeho manželka?“ Na to se sekretářka rozesmála.

„Ale ne, to byl doma. Volala jsem mu, protože si tady zapomněl klíče. Ale nepotřeboval je, jinak bych mu je dovezla.“ Odešla pryč a nechala mě tam sedět jako

opařeného. Takže kdo tady lhal? Sekretářka k tomu neměla důvod, z toho teda vychází, že Kopeček. A s ním Petra. Důvod mohl být jediný.

Otevřely se dveře a Kopeček mi pokynul, ať vejdu.

IV. Piky

Tak to byl on. Vrah. Ještě sice netušil, že to vím, ale už o tom nebylo pochyb. Proč by jinak lhal, respektive nechal za sebe lhát dceru, že nebyl ten večer doma?

„Tak jak jsi na tom, soudruhu?“ Dělalo se mi z něj špatně. Z jeho hlasu, ze slov, která používal, i z jeho obličejů a rukou, kterými ubodal vlastní manželku.

„Jsem na správné cestě, tuším. Doufám,“ dořekl jsem, protože jsem zatím neplánoval mu moje zjištění prozradit.

„Správně, správně,“ jeho hlas byl naprosto bez zájmu. Chvilí se zamyslel a nic neříkal. Potom se ale probral a rychle dodal: „Hlavně pilně pátrejte. Už abychom to s Pět'ou měli za sebou. Jsme z toho oba celí vypjatí.“ To se vsadím, říkal jsem si v duchu. Ty hlavně z toho, aby se na to nepřišlo. Pak mi ale došlo, že je mu to možná jedno. S křeslem přímo v hlavním baráku a kamarádíčkama po celým vedení se člověk nemusel bát. To pak může mít strašáků plnou skříň.

Omluvil jsem se a spěšně odešel. Už jsem neměl žaludek na tohle divadlo. Schody jsem bral po dvou a dveře jsem div neprorazil. Potřeboval jsem na vzduch. Zatuchlý zápach socialismu, kterým byl celý dům prolezlý, mi nedělal dobře.

Jakmile jsem se ocitl na čerstvém vzduchu, došlo mi, jak moc jsem v háji. Vraha jsem měl, ale nebyl jsem schopný s tím nic udělat. Měl jsem svázané ruce. Jediné, co mě v tu chvíli napadlo, bylo zkusit apelovat na ty zbytky kontaktů, které jsem měl u kriminálky.

Zamířil jsem tedy rovnou na sídlo Veřejné bezpečnosti a vyžádal si Starého. Paní na recepci se ostýchala, ale nakonec zvedla sluchátko a vytočila jedničku. Za pár minut už jsem klepal na dveře jeho kanceláře.

Vyložil jsem mu, co vím. Nevypadal zrovna překvapeně.

„Jenom zatím nemám motiv, ale to vyřeším.“

„Nevím, jestli to má vůbec cenu. Sám víš, že tady to končí.“ Ani on teda neměl dost silný páky, aby s Kopečkem něco udělal. „Není to tak jednoduchý, pochop,“ bylo jeho vysvětlení. Jak jinak. Že jsem se vůbec snažil.

Doma jsem nevěděl, co se sebou. Po hodinách převalování, kdy jsem se snažil usnout, mi to došlo. Musím aspoň konfrontovat Kopečka. Musí vědět, že mu to tak úplně neprošlo,

že není tak chytrý, aby to zakryl. Navíc jsem chtěl zjistit, proč to vůbec udělal. Zbytek noci jsem tedy pročekal, neusnul jsem, a hned ráno jsem se vydal za ním.

Vypadalo to, že v kanceláři zase přespal. Deky ještě nebyly složené, protože jsem dorazil dřív jak sekretářka.

„Co je?“ zeptal se otráveně. Posadil jsem se, přestože mi to nenabídl.

„Zdá se, že znám vraha.“

„Neříkej. To je dobrá zpráva,“ řekl s vynuceným úsměvem.

„Jak pro koho.“ Ohlédl jsem se otevřenými dveřmi do vedlejší místnosti na rozházené deky. „Nemáte to doma pohodlnější?“

Kopeček už zřejmě tušil, kam mířím. Umělý úsměv mu z obličeje zmizel a nahradil ho takový samolibý úšklebek.

„Proč jsi tady, soudruhu? Nic neuděláš.“

„Proč jste to udělal?“

„Co na tom záleží? Ale jestli to vážně chceš vědět... manželka byla takový snílek. Věčně nespokojená s tím, co měla, věčně hlavou někde jinde. Potom jí někdo – asi nějaká chytrá známá – nakukal, že je nešťastná. Kvůli mně. Chtěla odejít, i s Petrou. Dokážeš si představit, že bych to dopustil?“ Řekl to úplně klidně, jako kdyby to byla samozřejmá věc. Bylo mi špatně.

„Tak, myslím, že jsme skončili. Oba to víme,“ oznámil Kopeček. Bohužel měl pravdu. Tady to skončilo. Možná jsem za ním ani neměl chodit.

Sebral jsem se a odešel. Nenapadlo mě nic lepšího než jít do hospody. Sedl jsem si ke svému obvyklému stolu. Jakub přede mě obratem postavil šízený püllitr a na stůl hodil jídelní lístek. Ani jsem se na něj nemusel dívat. Vařili vždycky to stejný.

„Uho s pěti,“ řekl jsem mu rovnou. Jakub kývl a zase si vzal jídelák zpátky. Opřel jsem se zády o lavici a pozoroval lidi v hospodě. Moc jich tu nebylo, ještě nebylo ani poledne. Dva maníci v rohu hráli karty, o pár stolů dál seděl takový roztomilý děda s knihou.

Jakub mi donesl hnědý pokrm a já se do něj pustil. Veškeré starosti ze mě v tu ránu spadly. Zase mi bylo všechno jedno.